

EUROOPA
KOMISJON

Strasbourg, 14.3.2023
COM(2023) 148 final

2023/0077 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

**millega muudetakse määrusi (EL) 2019/943 ja (EL) 2019/942 ning direktiive
(EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944, et parandada liidu elektrituru korraldust**

(EMPs kohaldatav tekst)

{SWD(2023) 58 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

1.1. Poliitiline taust

Energiahinnad tõusid märkimisväärselt kogu 2021. ja 2022. aasta jooksul. See tulenes gaasitarnete vähenemisest, eelkõige pärast Venemaa Ukraina-vastase sõja algust, ja energia relvana kasutamisest, samuti siseriiklikest puudujääkidest hüdro- ja tuumaenergia valdkonnas. Hinnatõus tulenes ka suurenenud energianõudlusest, sest maailmamajandus hakkas pärast COVID-19 pandeemiat taastuma. Seda hinnatõusu tunti kiiresti kodumajapidamistes, tööstuses ja ettevõtetes kogu ELis ning valitsused astusid kohe samme selle leevendamiseks. Euroopa tasandil esitas EL kiiresti energiahindade meetmepaketi,¹ mis sisaldab meetmeid kõrgetele hindadele reageerimiseks, eelkõige kõige haavatavamate tarbijate jaoks (sealhulgas sissetulekutoetus, maksusoodustused, gaasi säästmise ja hoiustamise meetmed), ning kava „REPowerEU“² koos täiendavate meetmete ja rahaliste vahenditega, et suurendada energiatõhusust ja taastuvenergiat, mis vähendab sõltuvust Venemaa fossiilkütustest. Sellele järgnes ajutise riigiabi korra³ loomine, et võimaldada teatavaid meetmeid kõrgete hindade mõju leevendamiseks, tugev gaasi hoiustamise kord,⁴ tõhusad gaasi⁵ ja elektri⁶ nõudluse vähendamise meetmed, kiiremad taastuvenergia ja võrgulubade andmise protsessid⁷ ning hindade piiramise kord, et vältida juhuslikku kasumit nii gaasi- kui ka elektriturul⁸.

Need lühiajalised meetmed aitasid liikmesriikidel toime tulla energiakriisi vahetute tagajärgedega. Kuid kriis näitas ka seda, kui kaitsetud on tarbijad ja tööstusharud ning meie

¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“ (COM(2021) 660 final).

² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““ (COM(2022) 230 final).

³ Komisjoni teatis „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallale tungi Ukrainale“ (C 131 I/01, C/2022/1890).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/1032, millega muudetakse määruseid (EL) 2017/1938 ja (EÜ) nr 715/2009 seoses gaasi hoiustamisega (ELT L 173, 10.6.2022, lk 17).

⁵ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

⁶ Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismetmeid (ELT L 261I, 7.10.2022, lk 1).

⁷ Nõukogu 22. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2577, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks (ELT L 335, 29.12.2022, lk 36).

⁸ Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismetmeid (ELT L 261I, 7.10.2022, lk 1).

vähast toimetulekuvõimet energiahindade järsu tõusu korral. Ettevõtjad ja kodanikud pidasid fossiilkütustel põhineva tootmise mõju elektrihindade kindlaksmääramisele liigseks, samas kui liikmesriikide suutlikkus leevendada lühiajalisi hindu pikemaajaliste lepingutega tundus ebapiisav. Seepärast teatas Euroopa Komisjoni president 2022. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus,⁹ et elektrituru korraldust on vaja põhjalikult reformida.

Kuigi ELi energia siseturg annab tohutut kasu ja majanduskasvu kogu Euroopas, on hiljutine energiakriis toonud esile selle, et energiaturu korralduse lühiajaline suunitlus võib juhtida tähelepanu kõrvale laiematest ja pikemaajalistest eesmärkidest. Lühiajaliste hindade kajastumine tarbijaarvetes tõi kaasa hinnašokid, kui paljude tarbijate kulutused elektrienergiale kolme- või neljakordistusid, isegi kui tuule- ja päikeseenergia kulud vähenesid; ootamatu kokkupuude kõikuvate ja kõrgete hindadega põhjustas mõne tarnija pankroti ning paljud suure energiakasutusega sektorite tööstusettevõtted olid sunnitud tegevuse lõpetama. Seepärast sisaldab ettepanek meetmete kogumit, mille eesmärk on luua puhver lühiajaliste turgude ja tarbijate makstavate elektriarvete vahel, eelkõige stimuleerides pikemaajaliste lepingute sõlmimist, et parandada lühiajaliste turgude toimimist, eesmärgiga paremini lõimida taastuvaid energiaallikaid, täiustada paindlikkust ning suurendada tarbijate mõjuvõimu ja kaitset.

Hiljutine hinnavolatiilsus on toonud esile ka elektrivõrgu paindlikkuse puudumise, kusjuures hindu määrab liiga sageli gaasiküttel elektritootmine ning üldiselt puuduvad vähese CO₂ heitega energia paindlik pakkumine, tarbimiskaja ja energia salvestamine. Süsteemi siseneb üha rohkem tuule- ja päikeseenergiat ning vaja on vähese CO₂ heitega paindlikke tehnoloogiaid, et tasakaalustada muutuvat pakkumist muutuva nõudlusega. Paralleelselt käesoleva ettepanekuga esitab komisjon soovitusi salvestamisega seotud innovatsiooni, tehnoloogia ja võimsuse edendamiseks.

Üldisemalt tõi elektrihinna tundlikkus fossiilkütuste hindade suhtes esile vajaduse kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu koos energiasüsteemi paindlikkusega fossiilkütuste asendamisel. Kava „REPowerEU“ annab sellise tõuke taastuvenergiale ning hoogustab sellega majanduskasvu ja kvaliteetsete töökohtade loomist. Kava tugineb Euroopa rohelise kokkuleppe püüdlustele parandada Euroopa konkurentsivõimet innovatsiooni ja kliimanetraalsele majandusele ülemineku kaudu ning on tihedalt seotud komisjoni rohelise kokkuleppe tööstuskavaga. Selliste investeeringute hõlbustamiseks, mida on vaja hiljutise

⁹ KÕNE/22/5493.

hinnavolatiilsuse, kooskõlastamata regulatiivsete sekkumiste ning turulepääsuga seotud võrgu- ja regulatiivsete takistuste tõttu, on vaja põhjalikku reformi. Peale selle palusid kodanikud Euroopa tuleviku konverentsi lõpptulemusi käsitlevas aruandes ELi institutsioonidel võtta meetmeid, et „tugevdada Euroopa energiajulgeolekut ja saavutada ELi energiasõltumatus“ ning „vähendada ELi sõltuvust välistest osalejatest majanduslikult strateegilistes sektorites“, sealhulgas energeetikas¹⁰.

1.2. Ettepaneku eesmärgid

Ettepanekus käsitletakse tarbijate, tööstuse ja investorite muresid seoses fossiilkütuste kõrgetest hindadest tingitud volatiilsete lühiajaliste hindadega. Sellega optimeeritakse elektrituru korraldust, täiendades lühiajalisi turge pikemaajaliste vahendite suurema rolliga, mis võimaldab tarbijatel saada kasu rohkematest kindlaksmääratud hinnaga lepingutest, ja hõlbustades investeringuid puhtasse tehnoloogiasse. Kokkuvõttes tähendab see, et fossiilkütuseid on vaja toota vähem, mis toob tulevases fossiilkütuste kriisis kaasa madalamad hinnad tarbijatele tänu taastuvenergia väikestele tegevuskuludele ja vähese CO₂ heitega energiale.

Ettepanekus esitatakse meetmed, et kaitsta tarbijaid sellise volatiilsuse eest, anda neile suurem lepinguvalik ning otsesem juurdepääs taastuvenergiale ja vähese CO₂ heitega energiale. Ettevõtjate, eelkõige CO₂ heite vähendamise võimalusi taotleivate ettevõtjate investeerimistingimuste parandamiseks tehakse ettepanek võtta meetmeid, et võidelda lühiajaliste hinnatõusude vastu energiaostulepingute ja energiatarnijate usaldatavusnõuete suurendamise kaudu. Samuti tehakse ettepanek meetmete kohta, millega parandada muutliku taastuvenergia ja vähese CO₂ heitega energia lõimimist lühiajalise turuga. See hõlmab muude mittefossiilse paindlikkuse meetmete hulgas ka selliseid meetmeid, millega edendatakse tarbimiskaja ja salvestamist. Ettepanekuga parandatakse ja selgitatakse ka arendajate juurdepääsu pikemaajalistele lepingutele (nii riigi toetatud (näiteks hinnavahelepingud) kui ka erasektori (näiteks energiaostulepingud) lepingutele), et tagada taastuvenergia ja vähese CO₂ heitega energia arendajatele kindel ja stabiilne tulu ning vähendada riske ja kapitalikuluseid, vältides juhuslikku kasumit kõrgete hindadega perioodidel.

Kuigi praegune turukorraldus on aastakümneid taganud tõhusa ja üha enam lõimitud turu, on energiakriis toonud esile mitmeid puudusi, mis on seotud järgmisega: i) ebapiisavad vahendid tarbijate, sealhulgas ettevõtjate kaitsmiseks kõrgete lühiajaliste hindade eest; ii) fossiilkütuste

¹⁰ [Euroopa tuleviku konverentsi lõpptulemust käsitleva aruande](#) ettepanekud 3 ja 17.

hinna ülemäärane mõju elektri hinnale ning suutmatus kajastada elektriarvetes paremini odavaid taastuvaid energiaallikaid ja vähese CO₂ heitega energiat; iii) äärmusliku hinnavolatiilsuse ja regulatiivsete sekkumiste mõju investeringutele; iv) piisava mittefossiilse paindlikkuse (nt salvestamine või tarbimiskaja) puudumine, mis võiks vähendada sõltuvust gaasikütlet elektritootmisest; v) tarnijalepingu liikide piiratud valik; vi) raskused taastuenergia otsese kättesaadavusega energia jagamise kaudu ning vii) vajadus energiaturu range järelevalve järele, et pakkuda paremat kaitset turu kuritarvitamise eest.

Tarbijate kaitsmiseks volatiilsete hindade eest nähakse ettepanekuga ette õigus kindlaksmääratud hinnaga lepingutele ja dünaamilise hinnaga lepingutele, õigus mitmekordsetele lepingutele ning parem ja selgem teave lepingute kohta. Tarbijatele pakutakse mitmesuguseid lepinguid, mis vastavad kõige paremini nende olukorrale. Sel viisil võivad tarbijad, sealhulgas väikeettevõtjad, olla seotud kindlate pikaajaliste hindadega, et leevendada ootamatute hinnašokkide mõju, ja/või nad võivad otsustada sõlmida tarnijatega dünaamilise hinnakujunduse lepingud, juhul kui nad soovivad kasutada hinnaerinevusi, tarbides elektrit siis, kui see on odavam (nt elektriautode laadimiseks või soojuspumpade kasutamiseks). Selline dünaamilise ja kindlaksmääratud hinna kujunduse kombinatsioon võimaldab säilitada tarbijate jaoks turustiimuleid elektrinõudluse kohandamiseks, tagades samal ajal suurema kindluse ka neile, kes soovivad investeerida taastuvasse energiaallikatesse (näiteks katusele paigaldatavatesse päikesepaneelidesse), ja kulude stabiilsuse. Lisaks olemasolevale energiaostuvõimetute ja haavatavate tarbijate kaitseraamistikule võimaldab ettepanek kodumajapidamistele ja VKEdele kriisi korral juurdepääsu reguleeritud jaehindadele ning stabiliseerib tarnetööstust, nõudes tarnijatelt suuremaid jõupingutusi kaitseks järskude hinnatõusude eest, kasutades rohkem elektritootjatega sõlmitavaid forvardlepinguid (tulevikuhindade fikseerimine), ning nõudes liikmesriikidelt viimasena vastutavat tarnijat käsitleva korra kehtestamist. Ettepanekuga suurendatakse tarbijate mõjuvõimu, luues õiguse taastuenergia otseseks jagamiseks, ilma et oleks vaja luua energiakogukondi. Suurem energiajagamine (nt katusele paigaldatud päikesepaneelide abil saadud üleliigse energia jagamine naabriga) võib parandada odava taastuenergia kasutamist ja pakkuda paremat juurdepääsu taastuenergia otsesele kasutamisele tarbijate jaoks, kellel muidu sellist juurdepääsu ei oleks.

Energiakulude stabiilsuse ja prognoositavuse suurendamiseks, aidates seeläbi kaasa ELi majanduse konkurentsivõimele, mis seisab silmitsi liiga volatiilsete hindadega, on ettepaneku eesmärk parandada juurdepääsu stabiilsematele pikemaajalistele lepingutele ja

turgudele. Energiaostulepingud – pikaajalsed eralepingud tootja (tavaliselt taastuenergia või vähese CO₂ heitega energia tootja) ja tarbija vahel – võivad kaitsta hinnavolatiilsuse eest, kuid praegu on need enamasti kättesaadavad ainult suurtele energiatarbijatele väga vähestes liikmesriikides. Selle turu kasvu pärsib krediidirisk, et tarbija ei ole alati võimeline elektrit kogu perioodi jooksul ostma. Selle probleemi lahendamiseks peaksid liikmesriigid tagama, et ostja makseviivitustega seotud finantsriskide vähendamise vahendid energiaostulepingute raames, sealhulgas turuhinnaga tagatisskeemid, on kättesaadavad ettevõtjatele, kes seisavad silmitsi energiaostulepingute turulepääsu tõketega ja ei ole finantsraskustes. Et veelgi soodustada selliste lepingute turu kasvu, tuleks riikliku toetuse pakkumuses osalevatel taastuenergia ja vähese CO₂ heitega energia projektide arendajatel lubada reserveerida osa elektritoodangust energiaostulepingu kaudu müümiseks. Peale selle peaksid liikmesriigid püüdma kohaldada mõne sellise pakkumuse hindamiskriteeriumi, et stimuleerida turulepääsutõketega klientide juurdepääsu energiaostulepingute turule. Lõpuks võib tarnijate kohustus riski asjakohaselt maandada suurendada nõudlust energiaostulepingute järele (mis on viis tulevikuhindade kinnistamiseks).

Mõni riikliku toetuse vorm tagab energiatootjale valitsusepoolse miinimumhinna, kuid võimaldab tootjal siiski teenida täielikku turuhinda isegi siis, kui see turuhind on väga kõrge. Tänu hiljutistele kõrgetele hindadele on suur osa riiklikult toetatud (odavast) energiast saanud kõrgeid turuhindu. Selle ohjeldamiseks ja hindade stabiliseerimiseks tuleks investeerimistoetus struktureerida n-ö kahe-suunaliseks (kahe-suunaline hinnavaheleping), millega kehtestatakse miinimumhind, kuid ka maksimumhind, nii et ülemmäära ületav tulu makstakse tagasi. Ettepanekut kohaldatakse elektritootmisettevõtjate uute investeeringute suhtes, mis hõlmavad investeeringuid uutesse energiatootmisüksustesse, investeeringuid, mille eesmärk on ajakohastada olemasolevaid energiatootmisüksusi, ja investeeringuid, mille eesmärk on laiendada olemasolevaid energiatootmisüksusi või pikendada nende eluiga. Peale selle nõutakse ettepanekus, et selline raha suunataks seejärel kõigi elektritarbijate toetamiseks proportsionaalselt nende tarbimisega, et vähendada kõrgete hindade mõju.

Veel üks vahend kaitseks volatiilsete hindade eest on kasutada pikaajalisi lepinguid, mis kinnistavad tulevikuhinnad („forvardlepinguid“). See turg on paljudes liikmesriikides madala likviidsusega, kuid seda võiks suurendada kogu ELis, nii et pikema aja jooksul saaks ülemäära volatiilsete hindade eest kaitsta rohkem tarnijaid või tarbijaid. Ettepanekuga luuakse kauplemisspunkti kaudu piirkondlikud võrdlushinnad, et suurendada hindade läbipaistvust ja

kohustada võrguettevõtjaid lubama ülekandeõigusi kauem kui aasta, nii et kui forvardleping sõlmitakse poolte vahel piirkonna- või piiriüleselt, saavad nad tagada elektrienergia ülekande.

Samuti suurendatakse turgude konkurentsivõimelisuse ja hindade läbipaistvuse tagamiseks reguleerivate asutuste suutlikkust jälgida energiaturu terviklikkust ja läbipaistvust.

Kolmas eesmärk on **hoogustada investeeringuid taastuvenergiasse**, et tagada kasutuselevõtu kolmekordistamine kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkidega. See saavutatakse osaliselt pikaajaliste lepingute turgude parandamisega. Energiaostulepingud ja hinnavahelepingud pakuvad tarbijatele stabiilseid hindu ning annavad ka taastuvenergia tarnijatele kindlat tulu. See vähendab nende finantsrisiki ja suurel määral kapitalikuluseid. Sellega luuakse positiivne mõjuring, kus stabiilsed tulud vähendavad kulusid ja suurendavad nõudlust taastuvenergia järele.

Taastuvenergia on ka parem investeering, kui selle elektrienergia tootmise võimet ei kärbi süsteemi tehnilised piirangud. Mida paindlikum on süsteem (tootmine, mida saab kiiresti sisse või välja lülitada, salvestamine, mis suudab energiat vastu võtta või võrku lülitada, või reageerimisvõimelised tarbijad, kes suudavad suurendada või vähendada oma elektrinõudlust), seda stabiilsemad võivad olla hinnad ja seda rohkem taastuvenergiat suudab süsteem lõimida. Seepärast nõutakse ettepanekus, et liikmesriigid hindaksid oma vajadust energiasüsteemi paindlikkuse järele ja kehtestaksid eesmärgid nende vajaduste täitmiseks. Liikmesriigid võivad vähese CO₂ heitega paindlikkuse edendamiseks reservvõimsuse mehhanisme kavandada või ümber kujundada. Peale selle annab ettepanek liikmesriikidele võimaluse võtta kasutusele uusi toetuskavasid mittefossiilse paindlikkuse jaoks, nagu tarbimiskaja ja salvestamine.

Samuti peaks võrguettevõtjatel olema suurem roll taastuvate energiaallikate integreerimisel võrku, muu hulgas muutes võrguühenduse võimsuse kättesaadavuse läbipaistvamaks. Esiteks suurendaks see selgem teave taastuvenergia arendajate suutlikkust arendada taastuvaid energiaallikaid piirkondades, kus võrk on vähem ülekoormatud. Teiseks saab taastuvenergiaga süsteemis tõhusamalt kaubelda ja seda tasakaalustada, kui turuosaliste vahelised tehingud võivad toimuda reaajale lähemal. Kui elektrienergia tarnimise pakkumised tehakse mõni minut enne tarbimist, mitte mõni tund enne tarbimist, on tuule- ja päikeseenergia tootjate pakkumised täpsemad, tuule- ja päikeseenergiat on võimalik tarbida rohkem ning süsteemi tasakaalustamatuse kulud vähenevad. Seega viiakse kauplemistähtjad reaajale lähemale.

Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega

Kavandatud algatus on tihedalt seotud Euroopa rohelise kokkuleppe paketi raames esitatud seadusandlike ettepanekutega ja täiendab neid ning kiirendab kavas „REPowerEU“ sätestatud CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamist, eelkõige seoses ettepanekuga vaadata läbi taastuvenergia direktiiv, mis on peamine taastuvenergia edendamist käsitlev ELi õigusakt. Kavandatud algatus on täiendav, sest selle eesmärk on kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu. Ettepaneku eesmärk on tagada stabiilsemad pikaajalised tuluallikad, et vabastada täiendavad investeeringud taastuvenergiasse ja vähese CO₂ heitega energiasse, samas parandades lühiajaliste turgude toimimist, mis on taastuvate energiaallikate elektrisüsteemi lõimimisel määrava tähtsusega. Peale selle püütakse ettepanekuga võimaldada energia jagamist, et võimaldada tarbijatel turul osaleda ja aidata kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist.

Energiakasutuse vähendamine hinnasignaalide, energiatõhususe parandamise meetmete või vabatahtlike jõupingutuste abil võib sageli olla odavam, ohutuim ja puhtaim viis vähendada sõltuvust fossiilkütustest, toetada energiavarustuskindlust ja vähendada meie kulutusi elektrienergiale. Ettepanekuga hõlbustatakse tarbijate aktiivset osalemist turul ja nende tarbimiskaja arengut. Samuti võimaldab see mittefossiilset paindlikkust, nagu tarbimise paindlikkus ja hoiustamine, et konkureerida võrdsetel tingimustel, nii et järk-järgult väheneks maagaasi roll lühiajalisel turul paindlikkuse pakkumisel. Seepärast on ettepanek kooskõlas 2030. aasta energiatõhususe eesmärgi kavandatud suurendamisega 13 %-ni, nagu on sätestatud taastuvenergia, hoonete energiatõhususe ja energiatõhususe direktiivide¹¹ muudatusettepanekutes, mis kuuluvad kava „REPowerEU“¹² juurde.

Samuti on oluline seos ettepaneku ja hoonete energiatõhususe direktiivi vahel, mis on peamine ELi õigusakt, mis aitab saavutada Euroopa rohelises kokkuleppes sätestatud hoonete ja renoveerimise eesmäärke. Ettepanek on tihedalt seotud eelkõige kasutajapõhist mõõtmist ja tarbimiskaja käsitlevate sätetega, lisaks komisjoni ettepanekule, mis on osa Euroopa rohelise kokkuleppe paketist ja mida on väljendatud ELi päikeseenergiastrateegia teatises ning mis

¹¹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta, direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta ja direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (COM(2022) 222 final).

¹² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““ (COM(2022) 230 final).

käsitleb fotoelektrilise päikeseenergia järkjärgulist kohustuslikku lõimimist, eesmärgiga muuta üldkasutatavad, äri- ja eluhooned kliimaneutraalseks.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Ettepaneku eesmärgid kaitsta tarbijaid ja suurendada nende mõjuvõimu, parandada ELi tööstuse konkurentsivõimet ning edendada investeeringuid taastuvenergiasse ja vähese CO₂ heitega energiasse on täielikult kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppe raamistikuga ning on sidusad ja täiendavad praeguseid algatusi, sealhulgas samal ajal vastu võetavat seadusandlikku ettepanekut kliimaneutraalse tööstuse õigusakti kohta. Sellega reageeritakse probleemidele, mis on kindlaks tehtud komisjoni 1. veebruari 2023. aasta teatises, milles on kavandatud rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks,¹³ nimelt sellele, et kõrged energiahinnad on tõsiselt nõrgendanud paljude ettevõtete konkurentsivõimet ning et pikaajalistel hinnalepingutel võib olla oluline roll, et võimaldada kõigil elektritarbijatel saada kasu taastuvenergia prognoositavamatest ja väiksematest kuludest. Peale selle täiendab seadusandlik ettepanek finantsturu asjaomaste määruste, näiteks turukuritarvituse määruse¹⁴ käimasolevat läbivaatamist. Ettepanek tugineb ka nõukogu soovitusel õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta, mille kohaselt kutsutakse liikmesriike üles jätkama avaliku ja erasektori rahalise toetuse andmist, et investeerida taastuvenergiasse, lahendada liikuvusega seotud väljakutseid ning edendada ringmajanduse pakutavaid kulude kokkuhoiu võimalusi¹⁵.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

- **Õiguslik alus**

Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 lõikel 2, mis on õiguslik alus selliste meetmete ettepanekute tegemiseks, mille eesmärk on muu hulgas tagada energiaturu toimimine, edendada energiatõhusust ja energiasäästu ning arendada uusi ja taastuvaid energiaallikaid¹⁶. ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 punkti i kohaselt on ELil energeetikavaldkonnas jagatud pädevus.

¹³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (COM(2023) 62 final).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi (turukuritarvituse määrus) ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/6/EÜ ja komisjoni direktiivid 2003/124/EÜ, 2003/125/EÜ ja 2004/72/EÜ (ELT L 173, 12.6.2014, lk 1).

¹⁵ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus (2022/C 243/04).

¹⁶ ELi toimimise lepingu artikli 194 lõige 1.

- **Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)**

Vajadus ELi tasandi meetmete järele

Energiahindade kriisi enneolematu laad on toonud tähelepanu keskmesse ELi elektriturud. Hoolimata odava taastuvenergia osakaalu suurenemisest kogu ELis mõjutab fossiilkütustest toodetud elekter jätkuvalt üldisi kulutusi elektrienergiale. Kogu ELi kodumajapidamised ja ettevõtjad on kriisi ajal kogenud energiahindade järsku tõusu.

Tegemist on kogu ELi hõlmava küsimusega, mida saab lahendada üksnes ELi tasandi meetmetega. ELi elektriturgude suurem lõimimine nõuab tihedamat koordineerimist riiklike osalejate vahel, seda ka turuseire ja -järelevalve valdkonnas. Liikmesriikide poliitilistel sekkumistel elektrisektoris on vahetu mõju naaberliikmesriikidele energiaalase vastastikuse sõltuvuse, võrkudevaheliste ühenduste ja elektrituru jätkuva lõimimise tõttu. Elektrisüsteemi toimimise ning piiriülese kaubanduse ja investeeringute säilitamiseks ning kooskõlastatult energiasüsteemi ümberkujundamise kiirendamiseks lõimituma ja energiatõhusama, taastuvenergia tootmisel põhineva energiasüsteemi suunas on vaja ühist lähenemisviisi.

Kavandatud muudatustega nähakse ette tasakaal kohustuste ja liikmesriikidele jäetud paindlikkuse vahel seoses sellega, kuidas saavutada peamised eesmärgid, milleks on tagada, et taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia madalamad kulud kajastuksid tarbijaarvetes, ja hoogustada taastuvenergia kasutuselevõttu.

Peale selle on kavandatud meetmete eesmärki võimalik saavutada üksnes ELi, mitte üksikute liikmesriikide tasandil võetavate meetmetega, sest kavandatav meede nõuab muudatuste tegemist elektrituru korralduse kehtivas ja kogu ELi hõlmavas raamistikus, mis on kindlaks määratud elektrimääruses (EL) 2019/943 ja elektridirektiivis (EL) 2019/944, samuti olemasolevas energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse raamistikus.

- **ELi lisaväärtus**

ELi tasandi meetmed elektrituru praeguse korralduse puuduste kõrvaldamiseks annavad lisaväärtust, sest need on tõhusamad ja tulemuslikumad kui üksikute liikmesriikide meetmed ning aitavad seega vältida killustatud lähenemisviisi. Välja selgitatud puuduste kõrvaldamiseks kavandatud meetmed on ulatuslikumad ja kulutõhusamad, kui neid ajendab ühine õigus- ja poliitikaraamistik. Peale selle oleks liikmesriigi tasandil meetmete võtmine võimalik üksnes olemasoleva kogu ELi hõlmava elektrituru korralduse raamistiku piires, mis on kindlaks määratud elektrimääruses ja elektridirektiivis ning energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruses, ning nendega ei oleks võimalik teha selles

raamistikus vajalikke muudatusi. Sellest tulenevalt ei saa käesoleva algatuse eesmärke saavutada ainult liikmesriigid ise, ning just seetõttu annavad ELi tasandi meetmed lisaväärtust.

- **Proportsionaalsus**

Elektrimääruse, elektridirektiivi, energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse ning Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACERi) määruse kavandatud muudatusi peetakse proportsionaalseks.

Kavandatud meetmed, mille eesmärk on stimuleerida pikaajaliste lepingute, näiteks energiaostulepingute ja kahesuunaliste hinnavahelepingute kasutamist, võivad suurendada ettevõtjate ja riiklike ametiasutuste halduskulusid ja -koormust. Kavandatud majanduslik mõju on siiski vajalik ja proportsionaalne, et saavutada eesmärk stimuleerida selliste pikaajaliste lepingute kasutamist ning tagada, et Euroopa kodumajapidamiste ja ettevõtete kulutused elektrienergiale ning madalate muutuvkuludega mittefossiilsetel kütustel põhinevate tehnoloogialahenduste tulud sõltuksid vähem hindade kõikumisest lühiajalistel turgudel ja oleksid seega stabiilsemad pikema aja jooksul.

Likviidsuse parandamiseks ja turgude lõimimiseks kavandatud meetmed võivad avaldada ettevõtetele ka mõningast lühiajalist mõju, sest neil tuleks kohaneda uute kauplemissüsteemidega. Neid peetakse siiski vajalikuks, et saavutada kavandatud eesmärgid, milleks on tagada taastuvenergia ja vähese CO₂ heitega energia parem lõimimine, vähendada paindlikkuse tagamiseks sõltuvust fossiilkütustest ja saavutada lõpuks liidus süsinikuneutraalsus ning vähendada tarbijate kulusid. Samuti on need proportsionaalsed nende eesmärkidega, sest mõju ettevõtjatele näib praeguse raamistikuga võrreldes minimaalne ning reformist saadav majanduslik kasu ületaks suurel määral mis tahes lühi- või pikaajalist halduslikku ümberkorraldamist.

Samuti on proportsionaalne taotletavate eesmärkidega mitte näha ette meetmeid elektrimääruse ja elektridirektiivi kehtivate sätete muutmiseks, kui kehtivate sätetega seoses kindlaks tehtud probleeme on võimalik lahendada nende kohaldamise või rakendamise teel. Üks selline olukord on seotud elektrimääruse IV peatükis esitatud ressursside piisavuse meetmetega, eelkõige liikmesriikide jaoks reservvõimsuse mehhanismide kasutuselevõtmise protsessiga, mida saaks lihtsustada ilma asjakohaseid sätteid muutmata.

Tarbijate mõjuvõimu suurendamiseks ning õiguste ja kaitse tugevdamiseks kavandatud meetmetega laiendatakse tarnijatele ja võrguettevõtjatele pandud ülesandeid ja kohustusi.

Lisakoormus on siiski vajalik ja proportsionaalne, et saavutada eesmärk tagada tarbijatele parem juurdepääs teabele ja pakkumiste mitmekesisus, siduda oma elektriarved lahti energiaturgudel toimuvatest lühiajalistest liikumistest ning tasakaalustada tarnijate ja tarbijate vaheline risk.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrase raamistiku parandamiseks kavandatud meetmed võivad suurendada turuosaliste aruandekohustusi energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrase laiema kohaldamisala tõttu. Need meetmed on vajalikud selleks, et saavutada eesmärk suurendada läbipaistvust ja järelevalvesuutlikkust ning tagada piiriüleste juhtumite tõhusam uurimine ja nende kohta tehtud otsuste täitmine ELis, nii et tarbijatel ja teistel turuosalistel on kindlustunne elektriturgude terviklikkuse suhtes, pakkumise ja nõudluse õiglane ja konkurentsil põhinev vastasmõju peegeldub hindades ning turu kuritarvitamiselt ei saa kasumit teenida. Samuti on need proportsionaalsed selle eesmärgiga, sest turuseire ja -järelevalve kvaliteedi paranemine ületaks lühi- või pikaajalisi halduskulusid.

Kavandatud meetmete üldpaketti peetakse asjakohaseks, võttes arvesse üldist vajadust saavutada kliimaneutraalsus võimalikult väikeste kuludega tarbijate jaoks, tagades samal ajal energiavarustuskindluse.

- **Vahendi valik**

Ettepanekuga muudetakse elektrimäärust, elektridirektiivi, energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrust, ACERi määrust ja taastuvenergia direktiivi. Võttes arvesse, et ettepaneku eesmärk on lisada piiratud hulk uusi sätteid ja muuta nimetatud õigusaktide piiratud hulka kehtivaid sätteid, on muutmisakti kasutamine piisav. Samal põhjusel tundub asjakohane kasutada nii kehtivate määruste kui ka kehtivate direktiivide muutmiseks muutmismäärust.

3. KONSULTEERIMINE SIDUSRÜHMADEGA JA KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Käesoleva algatuse ettevalmistamiseks korraldas komisjon 23. jaanuarist 2023 kuni 13. veebruarini 2023 avaliku konsultatsiooni. Konsultatsioon oli avatud kõigile.

Komisjon sai konsultatsiooni käigus 1 369 vastust. Neist üle 700 on kodanikelt, umbes 450 ettevõtjalt ja ettevõtjate ühendustelt, umbes 40 riiklikelt või kohalike ametiasutustelt või riigi reguleerivatelt asutustelt ja umbes 70 võrguettevõtjalt. Samuti osales ligikaudu 20

energiakogukonda, 15 ametiühingut ja 20 tarbijaorganisatsiooni. Vastused esitas ka märkimisväärne arv valitsusväliseid organisatsioone, mõttekodasid ja teadus- või muid akadeemilisi asutusi. Ülevaade sidusrühmade arvamustest on kättesaadav käesolevale seadusandlikule algatusele lisatud komisjoni talituste töödokumendis.

Peale selle pidas komisjon 15. veebruaril 2023 konkreetsete sidusrühmadega veebikonsultatsiooni, milles osales ligikaudu 70 turuosalist, valitsusvälist organisatsiooni, võrguoperaatorit, riigi reguleerivaid asutusi koos ACERiga, mõttekodasid ja teadlasi. Konsulteerimine tõi üldiselt esile järgmised sidusrühmade seisukohad.

- Lühiajalised turud ja piirkulupõhine hinnakujundusmehhanism tuleks säilitada, sest need toimivad hästi ja annavad õigeid hinnasignaale. Lühiajalised (järgmise päeva ja päevasisesed) turud on hästi arenenud ning need tulenevad ELi energiaalaste õigusaktide aastatepikkusest rakendamisest.
- Lühiajalisi turge tuleb täiendada vahenditega, mis stimuleerivad pikemaajalisi hinnasignaale, nagu need, millele komisjon viitas konsulteerimisel, eelkõige energiaostulepingud, hinnavahelepingud ja tõhustatud forvardturud. Erinevate vahendite vahel tuleks luua õige tasakaal. Sellest hoolimata ei tohiks olla kohustuslikke süsteeme ja tuleks säilitada vabadus valida asjakohaseid lepinguid.
- Tunnistati mittefossiilse paindlikkuse lahenduste, näiteks tarbimiskaja ja salvestamise eeliseid, eelkõige seoses taastuvate energiaallikate osakaalu suurenemisega. Nende kaasamist turul tuleks hõlbustada.
- Tulevasi elektriturge tuleb kohandada taastuenergia suure osakaaluga. Peale selle tuleks rohkem rõhku panna kohalikule mõõtmele ja elektrivõrgu arendamisele. Neid ülesandeid saaks lahendada avaliku konsultatsiooni käigus esitatud lahenduste abil.
- Tarbijakaitse, nagu ka energia taskukohasus, on väga oluline, kuid samavõrd oluline on ka tarbimiskaja signaalide säilitamine. Kujunemisejärgus lahendusi, nagu energiakogukondi, omatarbeks toodetud energia tarbimist ja energia jagamist, tuleks toetada ja stimuleerida.

- **Komisjoni talituste töödokument**

Arvestades algatuse kiireloomulisust, on mõjuhinnangu asemel koostatud komisjoni talituste töödokument. Käesoleva ettepaneku aluseks olevas komisjoni talituste töödokumendis selgitatakse ja põhjendatakse komisjoni ettepanekuid, mis käsitlevad struktuurset reageerimist kodumajapidamiste ja ettevõtjate kõrgetele energiahindadele ning kindla, puhta ja

taskukohase energia tagamist kodumajapidamistele ja ettevõtjatele tulevikus, ning esitatakse olemasolevad tõendid kavandatud meetmete asjakohasuse kohta.

Komisjoni talituste töödokumendis jõutakse järeldusele, et kavandatud reformide pakett peaks märkimisväärselt parandama Euroopa elektrituru struktuuri ja toimimist. See on veel üks alustala, mis võimaldab saavutada rohelise kokkuleppe eesmärgid, ning lisaks sellele tehakse kokkuvõtte energiakriisi käigus ilmnunud puudustest ja püütakse nendega tegeleda.

Dokument näitab, et reform aitab kaitsta ja suurendada tarbijate mõjuvõimu, kes seisavad praegu silmitsi kõrgete ja volatiilsete hindadega, luues puhvri nende ja lühiajaliste turgude vahel. Käesoleva ettepanekuga lahutatakse elektriturul kasutatavate fossiilsetel kütustel põhinevate tehnoloogiate kõrged hinnad tarbijate ja ettevõtjate kulutustest elektrienergiale. Rohkem pikaajaliste lepingute sõlmimise võimalusi energiaostulepingute, hinnavahelepingute ja forvardturgude kujul tagab, et lühiajalistele turgudele avatud elektriarve osa saab oluliselt vähendada. Peale selle suurendavad tarnijate riskimaandamise kohustus ja kohustus pakkuda ka kindlaksmääratud hinnaga lepinguid märkimisväärselt võimalusi vähendada elektriarvete mõjutatavust hinnavolatiilsusest. Samuti on tarbijatel parem teave pakkumiste kohta enne lepingu sõlmimist ning liikmesriikidel on kohustus määrata viimasena vastutavad tarnijad. Peale selle võivad nad võimaldada kriisi ajal juurdepääsu reguleeritud jaehindadele. Energia jagamise õigus on uus võimalus, mis suurendab tarbijate mõjuvõimu ja toetab taastuvenergia hajutatud kasutuselevõttu, sest see annab tarbijatele suurema kontrolli oma elektrienergia kulutuste üle.

Komisjoni talituste töödokumendis selgitatakse, kuidas kõnealune reform suurendab ka ELi tööstuse konkurentsivõimet viisil, mis täiendab täielikult kliimaneutraalse tööstuse õigusakti. Liikmesriigid peavad tagama, et energiaostulepingute turgude arenguks on olemas õiged tingimused, tagades seeläbi tööstusele pikaajalise juurdepääsu taskukohasele ja puhtale elektrile. Forvardturgude parandamine annab tööstusele ja tarnijatele palju parema juurdepääsu piiriülesele taastuvenergiale kuni kolmeks aastaks ette, mis on märkimisväärne edasimineku võrreldes praeguse olukorraga. Üldiselt suurendavad riiklikud taastuvenergia toetuskavad liikmesriikide energiasõltumatust ja taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu süsteemis, toetades samal ajal kohalikke töökohti ja oskusi.

Dokument näitab, et kõnealune reform kiirendab taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ning kasutab ära kindla tootmisvõimsuse ja paindlikkuslahenduste kogu potentsiaali, et võimaldada liikmesriikidel lõimida üha kõrgemat taastuvenergia taset. Komisjon teeb ettepaneku, et liikmesriigid hindaksid oma vajadust energiasüsteemi paindlikkuse järele ning

võimaldaksid võtta kasutusele uued toetuskavad tarbimiskaja ja salvestamise jaoks. Ettepanekuga nähakse ette ka täiendavad võimalused taastuenergia kauplemiseks reaajale lähemal nii piiriülesel kui ka riiklikul tasandil. Sel viisil saab turg paremini toetada taastuvate energiaallikate lõimimist ja selliste paindlikkuslahenduste ärimudelit, mis võivad aidata kaasa energiavarustuskindlusele.

Lõpuks kirjeldatakse komisjoni talituste töödokumendis, kuidas käesolev ettepanek vastab Euroopa Ülemkogu palvele hinnata viise elektrituru korralduse optimeerimiseks energiakriisi kontekstis. Selle eesmärk on kaitsta tarbijaid, luues puhvri tarbijate ja lühiajaliste elektriturgude vahele pikemaajaliste lepingute sõlmimise kaudu, ning muuta need lühiajalised turud taastuenergia ja paindlikkuslahenduste jaoks tõhusamaks koos parema regulatiivse järelevalvega. Käesoleva ettepanekuga tagatakse, et turureeglid on jätkuvalt eesmärgipärased, et edendada elektrisektori CO₂ heite kulutõhusat vähendamist ja suurendada selle vastupanuvõimet energiahindade volatiilsusele.

- **Ekspertiirvamuste kogumine ja kasutamine**

Käesoleva seadusandliku ettepaneku ja komisjoni talituste töödokumendi ettevalmistamine põhineb suurel hulgal materjalidel, millele on osutatud komisjoni talituste töödokumendi joonealustes märkustes, ning avaliku konsultatsiooni vastustel.

- **Põhiõigused**

Käesolev ettepanek võib mõjutada mitut ELi põhiõiguste hartas kehtestatud põhiõigust, eelkõige ettevõtlusvabadust (artikkel 16) ja õigust omandile (artikkel 17). Nagu eespool selgitatud, niivõrd kui kavandatud meetmed piiravad nende õiguste kasutamist, peetakse siiski seda mõju ettepaneku eesmärkide saavutamiseks vajalikuks ja proportsionaalseks ning seetõttu kujutavad need endast hartaga lubatud õiguste seaduslikke piiranguid.

Teiselt poolt tõhustatakse ettepanekuga selliste põhiõiguste kaitset nagu era- ja perekonnaelu austamine (artikkel 7), õigus isikuandmete kaitsele (artikkel 8), diskrimineerimiskeeld (artikkel 21), juurdepääs üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele (artikkel 36), keskkonnakaitse kõrge taseme integreerimine (artikkel 37) ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile (artikkel 47), eelkõige tarbijate mõjuvõimu suurendamist, õigusi ja kaitset käsitlevate sätete kaudu.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Elektridirektiivi, elektrimääruse, energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse ning ACERi määruse kavandatud muudatused keskenduvad sellele, mida peetakse

vajalikuks, et kõrvaldada praeguse elektrituru korralduse puudused energiakriisi kontekstis ja aidata kulutõhusal viisil kaasa liidu kliimaeesmärkide saavutamisele. Need ei kujuta endast nimetatud õigusaktide täielikku läbivaatamist.

Ettepanekuga võidakse suurendada liikmesriikide ametiasutuste ja ettevõtjate haldusnõudeid, kuigi proportsionaalselt, nagu eespool selgitatud. Näiteks kavandatud meetmed, mille eesmärk on stimuleerida pikaajaliste lepingute, nagu energiaostulepingute ja kahesuunaliste hinnavahelepingute kasutamist, võivad suurendada ettevõtjate ja riiklike ametiasutuste halduskulusid ja -koormust. Kavandatud majanduslik mõju on siiski ettevõtjatele ja tarbijatele kasulik.

Likviidsuse parandamiseks ja turgude lõimimiseks kavandatud meetmed võivad avaldada ettevõtetele ka mõningast lühiajalist mõju, sest neil tuleks kohaneda uute kauplemissüsteemidega. Seda peetakse praeguse raamistikuga võrreldes siiski minimaalseks, sest reformi majanduslik kasu ületaks suurel määral mis tahes lühi- või pikaajalist halduslikku ümberkorraldamist.

Tarbijate mõjuvõimu suurendamiseks ning õiguste ja kaitse tugevdamiseks kavandatud meetmetega laiendatakse tarnijatele ja võrguettevõtjatele pandud kohustusi, et parandada valikuvõimalusi, suurendada kaitset ja hõlbustada tarbijate, eelkõige kodumajapidamiste aktiivset osalemist turul. Lisakoormus on siiski minimaalne, sest neid raamistikke võetakse kasutusele kogu Euroopas ja seetõttu on vaja eeskirju ühtlustada.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrase raamistiku parandamiseks kavandatud meetmed võivad suurendada turuosaliste aruandekohustusi, kuigi proportsionaalselt. Seda peetakse praeguse raamistikuga võrreldes siiski minimaalseks, sest turuseire ja -järelvalve kvaliteedi paranemine ületaks lühi- või pikaajalisi halduskulusid.

4. MÕJU EELARVELE

ELi elektrituru korralduse parandamist käsitleva ettepaneku mõju eelarvele on seotud Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACERi) ja energeetika peadirektoraadi vahenditega, mida on kirjeldatud ettepanekule lisatud finantsselgituses. Sisuliselt on ACERi uute ülesannete täitmiseks alates 2025. aastast vaja täiendavalt nelja täistööajale taandatud töötajat ja vastavaid rahalisi vahendeid. Energeetika peadirektoraadi töökoormus suureneb kolme täistööajale taandatud töötaja võrra.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrase muutmist käsitleva ettepaneku mõju eelarvele on seotud ACERi ja energeetika peadirektoraadi vahenditega, mida on kirjeldatud ettepanekule lisatud finantsselgituses. ACERi uuteks ülesanneteks, eelkõige seoses tõhustatud uurimisvolitustega, tuleb alates 2025. aastast ametis järk-järgult palgata 25 täiendavat täistööajale taandatud töötajat ning vaja on vastavaid rahalisi vahendeid, kuigi enamikku lisatöötajatest rahastatakse tasudest. Selleks tuleb kohandada komisjoni 17. detsembri 2020. aasta otsust (EL) 2020/2152 lõivude kohta, mis tuleb maksta ACERile energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrase kohaste ülesannete täitmise eest. Energeetika peadirektoraadi töökoormus suureneb kahe täistööajale taandatud töötaja võrra.

5. MUU TEAVE

• Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord

Komisjon jälgib õigusaktide ülevõtmist ning seda, kas liikmesriigid ja muud osalised täidavad meetmeid, mis tuleb lõpuks vastu võtta, ning rakendab vajaduse korral täitemeetmeid. Järelevalve ja rakendamise eesmärgil toetab komisjoni eelkõige ACER, eelkõige seoses energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrasega. Elektrimääruse ja elektridirektiiviga seotud küsimustes teeb komisjon samuti koostööd ACERi ja riigi reguleerivate asutustega.

Peale selle on komisjon rakendamise hõlbustamiseks valmis kahepoolseteks kohtumisteks ja kõnedeks liikmesriikidega konkreetsete küsimuste korral.

• Ettepaneku konkreetsete sätete selgitus

Elektrimäärust käsitlevates muudatustes selgitatakse määrase kohaldamisala ja reguleerimiseset, rõhutades moonutamata turusignaali olulisust suurema paindlikkuse tagamiseks ning pikaajaliste investeeringute rolli tarbijate, sealhulgas energiamahukate tööstusharude, VKEdes ja kodumajapidamiste elektriarvete lühiajaliste turuhindade volatiilsuse vähendamisel. See selgitab teatavaid järgmise päeva ja päevasisesel turul kauplemise peamisi põhimõtteid. Sellega nähakse ette uued nõuded, mis käsitlevad põhivõrguettevõtjate poolset tarbimiskaja hankimist tippnõudluse vähendamise toote kujul, ning nõuded, mis võimaldavad põhivõrguettevõtjatel ja jaotusvõrguettevõtjatel kasutada spetsiaalsete arvestite andmeid. Sellega määratakse kindlaks uued nõuded elektri

forvardturgude kohta, et suurendada nende likviidsust. See sisaldab uusi nõudeid, mille eesmärk on selgitada ja stimuleerida pikemaajaliste lepingute rolli ja kasutamist energiaostulepingute ja kahesuunaliste hinnavahelepingute kaudu. Sellega nähakse ette uued nõuded, mis käsitlevad paindlikkuse vajaduste hindamist liikmesriikide poolt, liikmesriikide võimalust võtta kasutusele paindlikkuse toetuskavad ja selliste paindlikkuse toetuskavade kavandamis põhimõtted. Samuti kehtestatakse põhivõrguettevõtjatele uued läbipaistvusnõuded, mis on seotud elektrivõrgus uute ühenduste jaoks kättesaadava võimsusega.

Elektridirektiivi käsitlevate muudatustega nähakse ette uued nõuded tarbijate kaitse ja mõjuvõimu suurendamise kohta. Tarnija vaba valimist käsitleva muudatusega kehtestatakse uued nõuded, millega tagatakse, et klientidel on võimalik oma valdustes kasutada rohkem kui üht tarnijat, võimaldades ühe ühenduspunkti jaoks kasutada mitut arvestit (mõnikord nimetatakse seda kasutajapõhiseks mõõturiks).

Tarbijate mõjuvõimu suurendamist ja kaitset käsitlevate muudatustega tagatakse, et klientidele pakutakse mitmesuguseid lepinguid, mis vastavad kõige paremini nende olukorrale, tagades, et kõigil klientidel on vähemalt üks kindlaksmääratud tähtajaga ja kindlaksmääratud hinnaga pakkumine. Peale selle tuleb klientidele nende pakkumiste kohta anda selget lepingueelset teavet.

Samuti antakse kodumajapidamistele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele uus õigus osaleda energia jagamises – see tähendab, et aktiivsed tarbijad tarbivad omatarbeks toodetud taastuvenergiat, mis on toodetud või salvestatud väljaspool tarbimiskohta kas nende omandis olevate või täielikult või osaliselt renditavate seadmetega või mille teine aktiivne tarbija on neile üle andnud.

Samuti kehtestatakse pideva elektrivarustuse tagamiseks olulised uued tarbijate kaitse meetmed, sealhulgas nõue, et liikmesriigid määraksid viimasena vastutavad tarnijad, kes vastutavad maksejõuetuks jäänud tarnijate klientide eest ning selle eest, et haavatavad tarbijad oleksid kaitstud lahtiühendamise eest. Samuti peavad tarnijad kehtestama riskijuhtimise, et piirata maksejõuetuse riski, rakendades asjakohaseid riskimaandamisstrateegiaid. Nende üle teevad järelevalvet riikide reguleerivad asutused.

Elektridirektiivi muudatustega kehtestatakse jaotusvõrguettevõtjatele uued läbipaistvusnõuded, mis on seotud võrgus uute ühenduste jaoks kättesaadava võimsusega.

Ettepanekus selgitatakse reguleerivate asutuste rolli seoses määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonnaga.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrust käsitlevate muudatustega kohandatakse energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse kohaldamisala praeguste ja muutuvate turutingimustega, laiendades muu hulgas andmete esitamise kohaldamisala uutele tasakaalustamisturgudele ja liidetud turgudele ning algoritmkauplemisele. Sellega tagatakse tugevam, tihedam ja korrapärasem koostöö energeetika- ja finantsvaldkonda reguleerivate asutuste, sealhulgas ACERi ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) vahel seoses energia hulgimüügitoodete tuletisinstrumentidega. Samuti parandab see siseteabe kogumise ja turu läbipaistvuse protsessi, tõhustades ACERi järelevalvet ja kohandades siseteabe määratlust. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse muudatustega tõhustatakse järelevalvet andmeid esitavate poolte, näiteks registreeritud aruandlusmehhanismide ja ametiasutuste vahel. Muudatustega parandatakse andmete jagamise võimalusi ACERi, asjaomaste riigi ametiasutuste ja komisjoni vahel. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse muudatusega suurendatakse ACERi rolli oluliste piiriüleste juhtumite uurimisel, et võidelda energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste vastu. Samuti sätestatakse ettepanekus raamistik reguleerivate asutuste poolt liikmesriigi tasandil määratud rahaliste karistuste ühtlustamiseks.

ACERi määrust käsitlevate muudatuste eesmärk on selgitada Euroopa Liidu Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti rolli seoses määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonnaga ning elektrimääruses kehtestatud uute eeskirjadega forvardturgude ja paindlikkuse toetuskavade kohta. Samuti selgitatakse ACERi rolli ja pädevusi kooskõlas energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse muutmisega. Taastuvenergia direktiivi muudatuse eesmärk on selgitada nende eeskirjade kohaldamisala, mis käsitlevad taastuvate energiaallikate otsese hinnatoetuskava liike, mida liikmesriigid võivad kehtestada.

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega muudetakse määrusi (EL) 2019/943 ja (EL) 2019/942 ning direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944, et parandada liidu elektrituru korraldust

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Alates 2021. aasta septembrist on elektriturgudel olnud väga kõrged hinnad ja suured kõikumised. Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) leidis 2022. aasta aprilli hinnangus ELi elektri hulgimüügituru korralduse kohta,¹⁷ et selle peamine põhjus on elektritootmiseks kasutatava gaasi kõrge hind.
- (2) Venemaa poolt energiaühenduse lepinguosalise Ukraina vastu algatatud sõjalise agressiooni eskaleerumine ja seonduvad rahvusvahelised sanktsioonid alates 2022. aasta veebruarist on põhjustanud üleilmse energiaturu häireid, süvendanud kõrgete gaasihindade probleemi ning omakorda oluliselt mõjutanud elektri hindu. Venemaa sissetung Ukrainasse on tekitanud ka ebakindlust muu elektri jaamades kasutatava tooraine, näiteks kivisöe ja toornafta tarnete suhtes. See on toonud kaasa veelgi suurema elektri hindade volatiilsuse.
- (3) Olukorrale reageerimiseks sisaldas 2021. aasta oktoobris esitatud, energiahindu käsitlev komisjoni teatis meetmepaketti, mida EL ja selle liikmesriigid võivad kasutada, et leevendada kõrgete energiahindade vahetut mõju kodumajapidamistele ja ettevõtjatele (sealhulgas sissetulekutoetus, maksusoodustused ning gaasi säästu ja hoiustamise meetmed) ning tugevdada vastupanuvõimet tulevastele hinnašokkidele. Komisjon pakkus 8. märtsi 2022. aasta teatises

¹⁷ Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet, „ACER’s Final Assessment of the EU Wholesale Electricity Market Design“ (ACERi lõpparuanne ELi elektri hulgimüügituru korralduse kohta), aprill 2022.

„REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“¹⁸ välja veel hulga meetmeid, et seda meetmepaketti tugevdada ja kasvavatele energiahindadele reageerida. 23. märtsil 2022 kehtestas komisjon ka ajutise riigiabi andmise korra, et teatavate subsiidiumidega saaks leevendada kõrgete energiahindade mõju¹⁹.

- (4) Komisjon esitas 18. mail 2022 kava „REPowerEU“,²⁰ millega kehtestati selleks, et lõpetada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütustest, lisameetmed energiasäästu, energiavarustuse mitmekesistamise ja taastuvenergia kiirema kasutuselevõtu valdkonnas, ning mis muu hulgas sisaldas ettepanekut suurendada liidu 2030. aasta taastuvenergia osakaalu eesmärki 45 %-ni. Teatistes „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“²¹ esitati kõrgete energiahindadega toimetulekuks täiendavad lühiajameetmed ning määrati kindlaks võimalikud valdkonnad elektrituru korralduse parandamiseks ja teatati kavatsusest neid valdkondi hinnata, et muuta õigusraamistikku.
- (5) Selleks et tegeleda kiiresti hinnakriisi ja julgeolekuprobleemidega ning tulla toime elanikke ähvardavate hinnatõusudega, võttis liit mitmele komisjoni ettepanekule tuginedes vastu tugeva gaasihoiustamiskorra,²² tõhusad gaasi- ja elektrinõudluse vähendamise meetmed,²³ hindade piiramise meetmed, et vältida juhuslikku kasumit gaasi- ja elektriturgudel,²⁴ ning meetmed taastuvenergiaseadmetele loa andmise menetluste kiirendamiseks²⁵.
- (6) Hästi lõimitud turg, mis põhineb 2018. ja 2019. aastal vastu võetud paketil „Puhas energia kõikidele eurooplastele“,²⁶ peaks võimaldama liidul saada tavapärastes turutingimustes ühtsest energiaturust majanduslikku kasu ning tagama ühtlasi varustuskindluse ja toetama CO₂ heite

¹⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“ (COM(2022) 108 final).

¹⁹ Komisjoni teatis „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (C 131 I/01, C/2022/1890).

²⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““ (COM(2022) 230 final).

²¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“ (COM(2022) 236 final).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2022. määrus (EL) 2022/1032, millega muudetakse määruseid (EL) 2017/1938 ja (EÜ) nr 715/2009 seoses gaasi hoiustamisega (EMP-s kohaldatav tekst) (ELT L 173).

²³ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206), ja nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid (ELT L 261).

²⁴ Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid (ELT L 261).

²⁵ Nõukogu 22. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2577, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks (ELT L 335, 29.12.2022).

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (uuesti sõnastatud) (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrituru (uuesti sõnastatud) (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrituru ühiste normide kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

vähendamist. Piiriülene ühendatus tagab ka elektrisüsteemi ohutuma, usaldusväärsema ja tõhusama toimimise.

- (7) Praegune elektrituru korraldus on aidanud ka välja töötada uusi ja uuenduslikke tooteid, teenuseid ja meetmeid elektri jaemüügiturgudel, mis toetab energiatõhusust ja taastuvenergia kasutuselevõttu ning suurendab valikuvõimalusi, et aidata tarbijatel vähendada oma energiakulusid muu hulgas ka tänu väiketootmiseseadmetele ja uutele teenustele tarbimiskaja pakkumiseks. Energiasüsteemi digitaliseerimise potentsiaal ja selle ärakasutamine, näiteks tarbijate aktiivne osalemine, peaks olema meie tulevaste elektriturgude ja -süsteemide üks põhielemente. Samal ajal tuleb arvestada tarbijate valikuid ja võimaldada tarbijatel saada kasu mitmesugustest lepingupakkumistest.
- (8) Energiakriisi taustal on aga praegune elektrituru korraldus esile toonud ka mitmesuguseid olulisi puudusi, mis on seotud lühiajalistel elektriturgudel esinevate kõrgete ja volatiilsete fossiilkütusehindade mõjuga ning sunnivad kodumajapidamisi ja ettevõtjaid seisma silmitsi hüppeliste hinnatõusudega, mis mõjutavad nende elektriarveid.
- (9) Taastuvenergia ja puhaste paindlike tehnoloogialahenduste kiirem kasutuselevõtt on kõige kestlikum ja kulutõhusam viis, kuidas struktuuriliselt vähendada nõudlust fossiilkütuste järele, mida kasutatakse elektritootmiseks ning otsetarbimiseks, elektrifitseerimise ja energiasüsteemi loimimise kaudu. Taastuvad energiaallikad võivad tänu nendega seotud väikestele käitamiskuludele positiivselt mõjutada elektrihindu kogu liidus ja vähendada fossiilkütuste otsetarbimist.
- (10) Elektrituru korralduse muudatused peaksid tagama, et taastuvelektri suurenevast kasutuselevõttust ja üldisemast energiapöördest saadav kasu jõuaks tarbijateni, sealhulgas kõige haavatavamateni, ning kaitsma neid lõppkokkuvõttes energiakriiside eest ja takistama seda, et veelgi rohkem kodumajapidamisi langeks energiaostuvõimetuse lõksu. Need peaksid leevendama fossiilkütuste, eelkõige gaasi kõrgete hindade mõju elektrihindadele, et kodumajapidamised ja ettevõtjad võiksid saada pikemas perspektiivis kasu taskukohasest ja kindlast energiast, mis on toodetud kestlikest taastuvatest ja vähese CO₂ heitega energiaallikatest.
- (11) Elektrituru korralduse reform peaks kasu tooma mitte ainult kodutarbijatele, vaid ka liidu tööstusharude konkurentsivõimele, st suurendama nende võimalusi teha puhtasse tehnoloogiasse investeringuid, mida neil on vaja kliimaneutraalsusele ülemineku eesmärkide täitmiseks. Energiapööret liidus peab toetama tugev alus puhta tehnoloogia tootmiseks. Reformid toetavad tööstussektori taskukohast elektrifitseerimist ning liidu üleilmset juhtrolli puhta energia tehnoloogia alases teadus- ja innovatsioonitöös.
- (12) Hästitoimivad ja tõhusad lühiajalised turud on oluline vahend, mis aitab taastuvenergia- ja paindlikkusallikaid turule lõimida, ning võimaldavad energiasüsteemi kulutõhusal viisil lõimida.
- (13) Päevasisesed turud on eriti olulised selleks, et muutlikke taastuvaid energiaallikaid võimalikult väheste kuludega elektrisüsteemi lõimida, sest võimaldavad turuosalistel kaubelda elektri puudu- või ülejäägi korral tarneajale lähemal. Kuna muutliku taastuvenergia tootjad saavad oma tootmismahtu täpselt hinnata alles veidi enne tarneaga, on väga tähtis, et neil oleks elektritarnimise ajale võimalikult lähedasel ajal juurdepääs likviidsele turule ja seega võimalikult suured kauplemisvõimalused.
- (14) Seepärast on oluline, et päevasisesed turud kohaneksid muutliku taastuvenergia tehnoloogia, nagu päikese- ja tuuleenergia, ning tarbimiskaja ja salvestamise kasutamisega. Päevasiseste turgude likviidsust tuleks parandada, lubades samas pakkumispääs piirkonnas tegutsevatel

turukorraldajatel ühiskasutada korralduste registreid, ka siis, kui piirkonnaülene võimsus on seatud nulliks, või pärast päevasise turu tehingute sulgemise aega. Lisaks tuleks päevasise turu tehingute sulgemise aeg seada tarneajale lähemale, et maksimeerida turuosaliste võimalusi kaubelda elektri puudu- ja ülejäägi korral ning aidata muutlikku taastuenergiat paremini elektrisüsteemi lõimida.

- (15) Peale selle peaksid lühiajalised elektriturud pakkumise miinimumsuuruse vähendamise kaudu tagama, et osaleda saavad ka väikesed paindlikkusteenuste osutajad.
- (16) Selleks et tagada muutlikest taastuvatest energiaallikatest saadud elektri tõhus lõimimine ja vähendada vajadust toota fossiilkütustest saadud elektrit ajal, mil nõudlus elektri järele on suur ja muutlikest taastuvatest energiaallikatest toodetakse elektrit vähe, peaks põhivõrguettevõtjatel olema võimalik töötada välja tippnõudluse vähendamise toode, mis võimaldab tarbimiskaja abil vähendada elektrisüsteemis konkreetsetel kellaaegadel tipptarbimist. Tippnõudluse vähendamise toode peaks aitama lõimida taastuvatest energiaallikatest saadud elektri võimalikult suures ulatuses süsteemi, nihutades elektritarbimise sellistele kellaaegadele, mil toodetakse rohkem taastuvelektrit. Kuna tippnõudluse vähendamise toote eesmärk on vähendada ja nihutada elektritarbimist, tuleks seda toodet kasutada vaid tarbimiskaja puhul. Tippnõudluse vähendamise toode tuleks hankida nii, et see ei kattuks selliste tasakaalustamistoodete aktiveerimisega, mille eesmärk on hoida elektrivõrgu sagedus stabiilsena. Selleks et kontrollida aktiveeritud nõudluse vähendamise mahtu, peaks põhivõrguettevõtja kasutama võrdlusalust, mis kajastab eeldatavat elektritarbimist ilma tippnõudluse vähendamise toodet aktiveerimata.
- (17) Selleks et tarbijad saaksid aktiivselt elektriturudel osaleda ja ise paindlikkust pakkuda, varustatakse neid järk-järgult nutiarvestisüsteemidega. Mitmes liikmesriigis edeneb nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtt aga ikka veel aeglaselt. Kui nutiarvestisüsteeme ei ole veel paigaldatud või kui need ei võimalda piisavalt detailseid andmeid, peaksid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad saama kasutada spetsiaalsete arvestite andmeid paindlikkusteenuste, nagu tarbimiskaja ja energia salvestamise jälgimiseks ja nendega seotud arveldamiseks. Võimalus kasutada spetsiaalsete arvestite andmeid jälgimiseks ja arveldamiseks peaks hõlbustama tarbijate aktiivset osalemist turul ja nende tarbimiskaja arendamist. Spetsiaalsete arvestite andmete kasutamisega tuleks kehtestada ka andmete kvaliteedi nõuded.
- (18) Käesoleva määrusega luuakse õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punktiga c. Liikmesriigid peaksid tagama, et järgitakse kõiki isikuandmete kaitse üldmääruse kohaseid isikuandmete kaitse põhimõtteid ja kohustusi, sealhulgas võimalikult väheste andmete kogumise osas. Kui käesoleva direktiivi eesmärki on võimalik saavutada ilma isikuandmeid töötlemata, peaksid teenuseosutajad kasutama anonüümitud ja koondandmeid.
- (19) Tarbijad ja tarnijad vajavad tulemuslikke ja tõhusaid forvardturge, et katta oma pikaajaline hinnarisk ja vähendada sõltuvust lühiajalistest hindadest. Tagamaks, et energiatarbijad kõikjal ELis saaksid täielikult kasu lõimitud elektriturude eelistest ja konkurentsist kogu liidus, tuleks parandada liidus elektriforwardturu toimimist, luues piirkondlikud virtuaalkeskused, et kõrvaldada praegune turu killustatus ja paljudes pakkumispirkondades esinev vähene likviidsus. Piirkondlikud virtuaalkeskused peaksid hõlmama mitut pakkumispirkonda ja tagama samal ajal piisava hinnakorrelatsiooni. Mõni pakkumispirkond ei pruugi olla virtuaalkeskusega hõlmatud, st see ei panusta keskuse võrdlushinda. Nende pakkumispirkondade turuosalisel peaksid siiski saama riske keskuse kaudu maandada.

- (20) Virtuaalkeskused peaksid kajastama mitme pakkumispirkonna koondhinda ja esitama võrdlushinna, mida turukorraldajad peaksid kasutama selleks, et pakkuda riskimaanduse forvardtooteid. Selles mõttes ei tohiks virtuaalkeskusi käsitada üksustena, kes vahendavad või täidavad tehinguid. Piirkondlikud virtuaalkeskused peaksid võrdlushinnaindeksi väljapakkumisega võimaldama koondada likviidsust ja pakkuma turuosalistele paremaid riskimaandusvõimalusi.
- (21) Selleks et parandada turuosaliste riskimaandusvõimalusi, tuleks laiendada komisjoni määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonna rolli. Ühtne jaotamiskeskond peaks pakkuma võimalust kaubelda pikaajaliste rahaliste ülekandeõigustega eri pakkumispirkondade ja piirkondlike virtuaalkeskuste vahel. Turuosaliste poolt rahaliste ülekandeõiguste kohta esitatud korraldused sobitatakse samaaegselt jaotatud pikaajalise piirkonnaülese võimsusega. Selline sobitamine ja jaotamine peaks toimuma regulaarselt, et tagada turuosalistele piisav likviidsus ning seega tõhusad riskimaandusvõimalused. Pikaajalised ülekandeõigused tuleks anda sagedaste lõpptähtaegadega, vahemikus üks kuu kuni vähemalt kolm aastat ette, et need vastaksid turuosaliste tüüpilisele riskimaandusperioodile. Ühtset jaotamiskeskonda tuleks seirata ja selle suhtes tuleks võtta täitemeetmeid tagamaks, et see täidab oma ülesandeid nõuetekohaselt.
- (22) Võrgutariifid peaksid pakkuma põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimuleid kasutada paindlikkusteenuseid, eelkõige tarbimiskaja ja energia salvestamist, arendades selleks uuenduslikke lahendusi olemasoleva võrgu optimeerimiseks ja paindlikkusteenuste hankimiseks. Selleks tuleks võrgutariifid kavandada nii, et neis võetaks arvesse võrguettevõtjate tegevus- ja kapitalikulud või mõlema tõhusat kombinatsiooni, et nad saaksid elektrisüsteemi kulutõhusalt käitada. See aitaks veelgi rohkem taastuvad energiaallikad võimalikult väheste kuludega elektrisüsteemi lõimida ja võimaldaks lõpptarbijatel oma paindlikkuslahendusi väärtustada.
- (23) Avamere taastuvad energiaallikad, nagu avamere tuuleenergia, ookeanienergia ja ujuvad päikeseenergiarajatised, on väga olulised selleks, et kujundada välja suuresti taastuvatel energiaallikatel põhinev elektrisüsteem ning tagada 2050. aastaks kliimanetraalsus. Samas esinevad märkimisväärsed takistused, mis ei lase neid energiaallikaid ulatuslikumalt ja tõhusamalt kasutusele võtta ning pärsivad nende osakaalu märkimisväärselt suurendamist, mis oleks vajalik eelnimetatud eesmärkide saavutamiseks. Samasugused takistused võivad tulevikus tekkida ka muude avameretehnoloogia lahenduste puhul. Nende takistuste hulgas on investeerimisriskid, mis seonduvad rohkem kui ühe turuga seotud avamere hübriidprojektide ainulaadse topograafilise olukorraga. Selleks et vähendada nende avamereprojektide arendajate investeerimisriski ja tagada, et avamere pakkumispirkonnas asuvatel projektidel on täisjuurdepääs ümbruskaudsetele turgudele, peaksid põhivõrguettevõtjad kindlustama avamereprojekti juurdepääsu vastavale võrkudevahelisele hübriidühendusele kõigi turuajaühikute puhul. Kui saadaolevat ülekandevõimsust vähendatakse nii palju, et kogu toodetud elektrit, mille oleks muidu saanud avamereprojektist eksportida, ei saa turule tarnida, peaks põhivõrguettevõtjal või -ettevõtjatel, kes vastutab või vastutavad selle eest, et võimsust vajaduse korral vähendada, olema tulevikus võimalik seda vastavas ulatuses avamereprojekti käitajale hüvitada, kasutades võimsusjaotustulu. See hüvitis peaks olema seotud vaid turul kättesaadava tootmisvõimsusega, mis võib sõltuda ilmastikust ning ei hõlma avamereprojekti seisakuid ega hooldustöid. Üksikasjad, sealhulgas tingimused, millel meede võib aeguda, tuleks määrata kindlaks rakendusmäärusega.
- (24) Järgmise päeva hulgimüügiturule tuleb kõigepealt madalamate piirkuludega elektrijaamade toodang, kuid kõik turuosalistes saavad hinna, mille on kehtestanud viimane nõudluse

rahuldamiseks vajalik elektriijaam, st kõige kõrgemate piirkuludega elektriijaam hetkel, kui turg kliirib. Selles kontekstis on energiakriis näidanud, et gaasi- ja kivisöehinna tõusu tõttu võivad erandlikult ja püsivalt tõusta hinnad, mille juures gaasil ja kivisöel töötavad elektriijaamad järgmise päeva hulгимүүgiturul pakkumisi teevad. See omakorda on toonud kaasa erakordselt kõrged hinnad järgmise päeva turul kogu liidus, kuna gaasil ja kivisöel töötavad elektriijaamad on sageli sellised, mille piirkulud on elektrinõudluse rahuldamiseks kõige kõrgemad.

- (25) Pidades silmas järgmise päeva turu hinna rolli muude elektri hulгимүүgiturgude hinna võrdlusalusena ja asjaolu, et kõik turuosaliselised saavad kliiringhinna, on oluliselt väiksemate piirkuludega tehnoloogia puhul saadud pidevalt suurt tulu.
- (26) Selleks et saavutada liidu CO₂ heite vähendamise eesmärgid ja kavas „REPowerEU“ seatud eesmärgid suurendada energiasõltumatust, peab liit taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu palju rohkem kiirendama. Arvestades nende eesmärkide saavutamiseks vajalikke investeeringuid, peaks turg tagama, et kehtestatakse pikaajaline hinnasignaal.
- (27) Selles raamistikus peaksid liikmesriigid püüdma luua õiged turutingimused pikaajalistele turupõhistele vahenditele, nagu energiaostulepingud. Energiaostulepingud on kahepoolsed ostulepingud elektritootjate ja -ostjate vahel. Need tagavad kliendile pikaajalise hinnastabiilsuse ja tootjale investeerimisotsuse tegemiseks vajaliku kindluse. Siiski on vaid vähestel liikmesriikidel aktiivsed energiaostulepingute turud ja ostjad on tavaliselt vaid suurettevõtjad, muu hulgas seetõttu, et energiaostulepingutega on seotud mitmesugused takistused, eelkõige raskus katta selliste pikaajaliste lepingute puhul ostja makseviivituste risk. Liikmesriigid peaksid võtma arvesse vajadust luua dünaamiline energiaostulepingute turg, kui nad kehtestavad poliitikameetmeid, millega saavutada nende lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade kohased energiavaldkonna CO₂ heite vähendamise eesmärgid.
- (28) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 15 lõike 8 kohaselt peavad liikmesriigid hindama pikaajaliste taastuvelektri ostulepingutega seotud regulatiivseid ja haldustõkkeid ning kõrvaldama selliste lepingute kasutuselevõtmise põhjendamatud tõkked ja lihtsustama nende kasutuselevõttu. Lisaks peavad liikmesriigid kirjeldama taastuvelektri ostulepingute kasutuselevõtu lihtsustamise poliitikat ja meetmeid lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades. Ilma, et see piiraks kõnealust kohustust anda aru energiaostulepingute turgu mõjutava reguleeriva konteksti kohta, peaksid liikmesriigid kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 107 ja 108 tagama, et ettevõtjatele, kes seisavad silmitsi energiaostulepingute turule sisenemise tõketega ja ei ole rahalistes raskustes, on kättesaadavad selliste finantsriskide vähendamise vahendid, mis tulenevad ostja poolt energiaostulepingu raames võetud pikaajaliste maksekohustuste täitmata jätmisest. Liikmesriigid võivad otsustada luua turuhindadega tagatisskeemi. Liikmesriigid peaksid koostama sätted, et vältida likviidsuse vähendamist elektriturgudel, näiteks kasutades energiaostu finantslepinguid. Liikmesriigid ei tohiks toetada energiaostulepinguid, mille alusel ostetakse fossiilkütustest toodetud energiat. Kuigi üldiselt tuleks järgida põhimõtet, et tarbijaid omavahel ei diskrimineerita, võivad liikmesriigid otsustada suunata need vahendid konkreetsetele tarbijakategooriatele, kasutades objektiivseid ja mittediskrimineerivaid kriteeriume. Siinkohal peaksid liikmesriigid võtma arvesse liidu tasandil, näiteks Euroopa Investeerimispanka (EIP) poolt pakutavate vahendite võimalikku rolli.
- (29) Liikmesriikide käsutuses on avaliku sektori toetuse kavandamisel ja eraldamisel mitmesugused vahendid, et toetada energiaostulepingute turgude arendamist. See, kui avaliku sektori toetuse hangetes osalevatel taastuvenergiaprojektide arendajatel lubatakse hoida osa toodangust energiaostulepingu alusel müümiseks, aitaks kaasa energiaostulepingute turgude arendamisele ja kasvule. Lisaks peaksid liikmesriigid nende hangete pakkumuste hindamise raames püüdma kasutada kriteeriume, millega soodustatakse turule sisenemise tõketega silmitsi seisvate osaliste,

nt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) juurdepääsu energiaostulepingute turule, eelistades pakkujaid, kes kohustuvad teatava osa projekti raames toodetava elektri kohta allkirjastama energiaostulepingu ühe või mitme potentsiaalse ostjaga, kel on raske energiaostulepingute turule juurde pääseda.

- (30) Kui liikmesriigid otsustavad liidu CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamiseks toetada avalikust sektorist rahastatavaid uusi investeeringuid (nn otsesed hinnatoetuskavad) vähese CO₂ heitega ja muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinevasse elektritootmisse, peaksid need kavad olema kaheasuunaliste hinnavahelepingute kujul, et lisaks tulude tagamisele määrataks kindlaks ka ülempiir tulule, mida asjaomaste tootmisvahenditega turul teenitakse. Uued investeeringud elektritootmisse peaksid hõlmama investeeringuid uutesse energiatootmisüksustesse, investeeringuid olemasolevate energiatootmisüksuste ajakohastamiseks ning investeeringuid olemasolevate energiatootmisüksuste laiendamiseks või nende eluea pikendamiseks.
- (31) Sellised kaheasuunalised hinnavahelepingud tagaksid, et tootjate tulud, mis tulenevad avaliku sektori toetuse abil tehtud uutest investeeringutest elektritootmisse, sõltuvad vähem fossiilkütuste põhise elektritootmise volatiilsetest hindadest, mis reeglina määrab järgmise päeva turu hinna.
- (32) Seni kuni aga kehtib piirang, et liikmesriigid ei või taastuvate energiaallikatega seoses vastu võtta muid otseseid hinnatoetuskavasid kui otsesed hinnatoetuskavad kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis, tuleks neid lubada kasutada vaid vähese CO₂ heitega ja muudel allikatel kui fossiilkütustel põhineva tehnoloogia puhul, mille käitamiskulud on väikesed ja stabiilsed, ning sellise tehnoloogia puhul, mis reeglina ei võimalda elektrisüsteemis paindlikkust, kusjuures välja tuleks arvata varases turul kasutusevõtu etapis olev tehnoloogia. See on vajalik selleks, et mitte seada ohtu suurte piirkuludega tootmistehnoloogia majanduslikku elujõulisust ning et säilitada elektrisüsteemis paindlikkust võimaldava tehnoloogia puhul stiimulid teha elektriturul pakkumisi vastavalt oma alternatiivkuludele. Lisaks ei peaks piirang, et otsesed hinnatoetuskavad tuleb kehtestada kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis, kehtima kujunemisyrgus tehnoloogiale, mille kasutamist võivad paremini stimuleerida muud liiki otsesed hinnatoetuskavad. See piirang ei tohiks piirata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/2001 artikli 4 lõike 3 kohast võimalikku erandit väikesemahulistele käitistele ja näidisprojektidele ning selles tuleks võtta arvesse taastuvenergiakogukondade eripära kooskõlas sama direktiivi artikli 22 lõikega 7.
- (33) Arvestades vajadust tagada tootjatele õiguskindlus, tuleks liikmesriikide kohustust kasutada elektritootmiseks otseseid hinnatoetuskavasid kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis, kohaldada vaid uute investeeringute suhtes, mida tehakse elektri tootmiseks eespool olevas põhjenduses täpsustatud allikatest.
- (34) Tänu turutulu ülempiirile peaksid kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatud otsesed hinnatoetuskavad olema liikmesriikidele täiendav tuluallikas kõrgete energiahindade ajal. Selleks et veelgi leevendada kõrgete elektrihindade mõju tarbijate energiaarvetele, peaksid liikmesriigid tagama, et tulud, mida kogutakse tootjatelt, kelle suhtes kohaldatakse kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatud otseseid hinnatoetuskavasid, kantakse edasi kõigile elektri lõpptarbijatele, sealhulgas kodumajapidamistele, VKEdele ja tööstustarbijatele, lähtudes nende tarbimisest. Tulud tuleks ümber jaotada viisil, millega tagatakse, et tarbijad saavad endiselt teataval määral hinnasignaali, mis paneks neid vähendama kõrgete hindade ajal tarbimist või nihutama tarbimise ajale, mil hinnad on madalamad (mis on tavaliselt aeg, mil taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal on suurem). Liikmesriigid peaksid tagama, et tulude ümberjaotamine elektri lõpptarbijatele ei mõjuta eri tarnijate vahel võrdsed tingimusi ega konkurentsi.

- (35) Lisaks peaksid liikmesriigid tagama, et otsesed hinnatoetuskavad olenemata nende vormist ei kahjustaks elektriturgude tõhusat, konkurentsivõimelist ja likviidset toimimist ning et seejuures säiliks stiimulid tootjatele reageerida turusignaalidele, sealhulgas lõpetada tootmine, kui elektri hinnad on tegevuskuludest madalamad, ja lõpptarbijatele vähendada tarbimist, kui elektri hinnad on kõrged. Liikmesriigid peaksid tagama, et toetuskavad ei takistaks ärilepingute, näiteks energiaostulepingute väljatöötamist.
- (36) Seega on kahesuunalistel hinnavahelepingutel ja energiaostulepingutel täiendav roll energiapöörde edendamisel ning taastuvatest energiaallikatest ja vähese CO₂ heitega energiast saadava kasu tarbijateni viimisel. Kooskõlas käesoleva määruse nõuetega peaks liikmesriikidel olema vabadus otsustada, milliseid vahendeid nad kasutavad, et saavutada oma CO₂ heite vähendamise eesmärgid. Energiaostulepingute kaudu aitavad erainvestorid taastuvatest energiaallikatest saadud ja vähese CO₂ heitega energiat täiendavalt kasutusele võtta ning fikseerida ühtlasi madalad ja stabiilsed elektri hinnad pikas perspektiivis. Kahesuunaliste hinnavahelepingute kaudu saavutavad avaliku sektori asutused sama eesmärgi tarbijate nimel. Mõlemad vahendid on vajalikud, et saavutada liidu CO₂ heite vähendamise eesmärgid taastuvatest energiaallikatest saadud ja vähese CO₂ heitega energia kasutuselevõtu kaudu ning tuua ühtlasi tarbijateni odava elektritootmise kasu.
- (37) Taastuvate energiaallikate kiiremaks kasutuselevõtuks peavad olema üha kättesaadavamad paindlikkuslahendused, et tagada nende allikate lõimimine võrku ning võimaldada elektrisüsteemil ja -võrgul kohaneda elektritootmise ja -tarbimise varieeruvusega eri ajavahemikel. Reguleerivad asutused peaksid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate sisendi põhjal korrapäraselt hindama, kas elektrisüsteemis on vaja paindlikkust. Arvestades vajadust vähendada energiasüsteemi CO₂ heidet, tuleks elektrisüsteemis vajaliku paindlikkuse hindamisel võtta arvesse kõiki olemasolevaid ja kavandatud investeeringuid (sealhulgas veel võrku ühendamata olemasolevad varad) paindlikkusallikatesse, nagu paindlik elektritootmine, võrkudevahelised ühendused, tarbimiskaja, energia salvestamine või taastuvkütuste tootmine. Selle põhjal peaksid liikmesriigid määrama kindlaks mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamisega seotud riikliku eesmärgi, mis peaks kajastuma ka nende lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades.
- (38) Selleks et saavutada mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskajasse ja salvestamisse tehtavate investeeringute vajadusega seotud riiklik eesmärk, võivad liikmesriigid välja või ümber töötada reservvõimsuse mehhanismid, et luua roheline ja paindlik reservvõimsuse mehhanism. Liikmesriigid, kes kasutavad reservvõimsuse mehhanismi kehtivate eeskirjade kohaselt, peaksid kaaluma mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamise kaasamist, lisades mehhanismi lisakriteeriume või -elemente.
- (39) Keskkonnakaitse-eesmärkide toetamiseks tuleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 22 lõike 4 kohast CO₂ heite piinormi käsitada ülemmäärana. Seepärast võiksid liikmesriigid kooskõlas kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunistega,²⁷ millega kannustatakse liikmesriike lisama reservvõimsuse mehhanismidesse rohelised kriteeriumid, kehtestada tehnilise taseme standardid ja CO₂ heite piinormid, tänu millele saab reservvõimsuse mehhanismidesse kaasata üksnes paindliku, fossiilkütustevaba tehnoloogia.
- (40) Peale selle võivad liikmesriigid juhul, kui nad ei kasuta reservvõimsuse mehhanismi või kui nende reservvõimsuse mehhanismi ülesehitusse lisatud lisakriteeriumid või -elemendid ei ole

²⁷ Komisjoni teatis „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“ (ELT C 80, 18.2.2022, lk 1).

piisavad, et saavutada tarbimiskajasse ja salvestamisse tehtavate investeeringute vajadustega seotud riiklikku eesmärki, kasutada paindlikkuse toetuskavasid, mis seisnevad maksetes mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, saadaoleva võimsuse eest.

- (41) Uute tootmise ja energiat kasutavate seadmete, eriti taastuvenergiajaamade võrku ühendamise menetlustes esineb sageli viivitusi. Üks selliste viivituste põhjuseid on saadaoleva võrguvõimsuse puudumine investori valitud asukohas, mis tähendab, et võrku tuleb laiendada või tugevdada, et seadmed süsteemiga ohutul viisil ühendada. Uus nõue, mille kohaselt elektrivõrguettevõtjad nii põhi- kui ka jaotusvõrgu tasandil peavad avaldama teabe nende tegevuspiirkonnas saadaoleva võrguvõimsuse kohta ja seda teavet ajakohastama, aitaks investoritel teha otsuseid süsteemis saadaoleva võrguvõimsusega seotud teabe põhjal ning seega kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu.
- (42) Selleks et lahendada probleem, et võrkuühendamistaotlustele vastuse saamine võtab kaua aega, peaksid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad andma süsteemi kasutajatele selget ja läbipaistavat teavet nende võrkuühendamistaotluste seisuga ja menetlemise kohta. Põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad peaksid püüdma esitada sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.
- (43) Energiakriisi ajal on tarbijad puutunud kokku äärmiselt volatiilsete energia hulgimüügihindadega ja neil on olnud vähe võimalusi energiaturul osaleda. Seetõttu on paljudel kodumajapidamistel olnud raske arveid tasuda. Kõige rängema hoobi on saanud kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetud elanikud,²⁸ kuid selliseid raskusi kogevad ka keskmise sissetulekuga leibkonnad. Seepärast on oluline ajakohastada tarbijate õigusi ja kaitset, et võimaldada tarbijatel saada kasu energiapöördest, siduda nende energiaarved lahti lühiajalistest hinnakõikumistest energiaturgudel ning luua tarnijate ja tarbijate vahel uus riskitasakaal.
- (44) Tarbijatel peaks olema juurdepääs laiale valikule pakkumistele, et nad saaksid valida oma vajadustele vastava lepingu. Tarnijad on aga oma pakkumisi vähendanud, kindaksmääratud hinnaga lepinguid on jäänud vähemaks ja pakkumiste valik on muutunud piiratuks. Tarbijatel peaks alati olema võimalus valida taskukohane kindaksmääratud hinna ja tähtajaga leping ning tarnijad ei tohiks tingimusi enne sellise lepingu lõppemist ühepoolset muuta.
- (45) Kui tarnijad ei taga, et nende elektriportfellis on riskid piisavalt maandatud, võivad elektri hulgimüügihindade muutused tähendada neile finantsriski ja põhjustada nende tõrkeid ning kulud sel juhul kanduda üle tarbijatele ja teistele võrgukasutajatele. Seepärast tuleks tagada, et tarnijatel on kindaksmääratud hinnaga lepingute pakkumisel riskid asjakohaselt maandatud. Asjakohases riskimaandusstrateegias tuleks arvesse võtta tarnija juurdepääsu tema tootmisele ja tema kapitalisatsiooni ning tema sõltuvust hulgimüügituru hindade muutumisest.
- (46) Tarbijatel peaks olema võimalik valida tarnija, kes pakub nende vajadustele kõige paremini vastavat hinda ja teenust. Tänu mõõtmise ja kasutajapõhise mõõtmise tehnoloogia ning üldisemalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengule on nüüd tehniliselt võimalik kasutada samas asukohas mitut tarnijat. Tarbijatel peaks olema võimalik soovi korral kasutada neid võimalusi, valimaks eraldi tarnija eelkõige selleks, et saada toidet sellistele elektriseadmetele nagu soojuspumbad või elektrisõidukid, mille elektritarbimine on eriti suur või mis suudavad oma elektritarbimist vastavalt hinnasignaalidele automaatselt muuta. Peale selle saavad lõpptarbijad kiiresti reageerivate spetsiaalsete arvestitega, mis on ühendatud paindliku ja reguleeritava koormusega seadmetega või neisse sisse ehitatud, osaleda muudes

²⁸ Teatavatel rühmadel, nagu naised, puuetega inimesed, vanemaealised, lapsed ning rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed, on suurem oht olla energiaostuvõimetusest mõjutatud või neid võib energiaostuvõimetuse mõjutada negatiivsemalt.

stiimulipõhistes tarbimiskajakavades, mis pakuvad paindlikkust nii elektriturul kui ka põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele. Kokkuvõttes peaksid sellised kokkulepped aitama kaasa sellele, et suureneb tarbimiskaja kasutamine ja tarnijate võimalus saada suurem kontroll oma energiatarbimise ja -arvete üle ning ühtlasi elektrisüsteemi paindlikkus tulla toime nõudluse ja pakkumise kõikumistega.

- (47) Kuna energiapakkumised ja mitmesugused turundustavad on üha keerukamad, on tarbijatel sageli raske nende sõlmitud lepingute sisust täielikult aru saada. Eelkõige ei ole selge, kuidas määratakse hind, millised on lepingu pikendamise tingimused või lepingu lõpetamise tagajärjed või mis põhjustel muudab tarnija tingimusi. Seepärast peaksid agregeerimises osalevad tarnijad või turuosalisel andma tarbijatele enne lepingu sõlmimist lühidalt ja lihtsasti arusaadavalt põhilise teabe energiapakkumiste kohta.
- (48) Selleks et tagada tarbijatele tarnija tõrgete korral jätkuv elektriga varustamine, peaksid liikmesriigid olema kohustatud määrama viimasena vastutavad tarnijad, keda võib käsitada universaalteenuse osutajana. See tarnija võib olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja müügi-osakond, mis täidab ka jaotusülesandeid, tingimusel et see vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944 artikli 35 eraldatusnõuetele. See ei tähenda siiski, et liikmesriigid on kohustatud tarnima teatava kindlaksmääratud miinimumhinnaga.
- (49) Energiajagamine võib tekitada suurema vastupanuvõime mõju suhtes, mida avaldavad kõrged ja volatiilsed hulgimüügituru hinnad tarbijatele, võimestab suuremat rühma tarbijaid, nagu energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele tarbijatele, kel muidu ei ole rahaliste või ruumiliste piirangute tõttu võimalust saada aktiivseks tarbijaks, ning aitab suurendada taastuvenergia kasutuselevõttu, sest kaasatakse täiendavaid erakapitali investeeringuid ja mitmekesistatakse tasustamisviise. Tänu asjakohaste hinnasignaalide ja salvestusüksuste loomisele võib elektrijagamine aidata luua aluse selleks, et ära kasutada väiksemate tarbijate paindlikkusvõimalusi.
- (50) Aktiivsetel tarbijatel, kes omavad, liisivad või rendivad salvestus- või tootmisüksust, peaks olema õigus jagada ülejäävat toodangut ja anda teistele tarbijatele võimalus saada aktiivseteks tarbijateks või jagada ühiselt liisitud, renditud või omatavate üksustega toodetud või neis salvestatud taastuvenergiat kas otse või kolmandast isikust vahendaja kaudu. Energiajagamise kokkulepped põhinevad kas aktiivsete tarbijate vahelistel eraõiguslikel lepingutel või need sõlmitakse juriidilise isiku kaudu. Juriidiline isik, kes kasutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001 määratletud taastuvenergiakogukonna või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/944 määratletud kodanike energiakogukonna kriteeriume, võib oma liikmetega jagada elektrit, mis on toodetud tema täielikus omandis olevate üksustega. Energiajagamise seotud kaitse ja võimestamise raamistikus tuleks pöörata erilist tähelepanu energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele tarbijatele.
- (51) Energiajagamine tähendab sellise ise toodetud või salvestatud elektri ühist tarbimist, mille rohkem kui üks ühiselt tegutsevat aktiivset tarbijat on võrku edastanud. Liikmesriigid peaksid kasutusele võtma asjakohase IT-taristu, mis võimaldab teatava ajavahemiku tarbimise ja ise toodetud või salvestatud taastuvenergia halduslikult ühitada, et arvutada energiaarve energiakomponent. Nende üksuste väljund tuleks jaotada koondatud tarbijakoormuseprofiilide vahel, järgides staatilisi, muutuvaid või dünaamilisi arvutusmeetodeid, mis võivad olla ette kindlaks määratud või mille võivad aktiivsed tarbijad kokku leppida.
- (52) Kaitsetuid tarbijaid tuleks piisavalt kaitsta elektrivõrgust lahtiühendamise eest ning neid ei tohiks panna olukorda, mis sunniks neid võrgust lahti ühendama. Tarnijatel ja kõigil asjaomastel riigi ametiasutustel on jätkuvalt oluline roll selles, et teha muu hulgas tihedas

koostöös sotsiaalkindlustussüsteemidega kindlaks lühi- ja pikaajalised asjakohased meetmed, mis tuleks teha kättesaadavaks kaitsetutele tarbijatele nende energiakasutuse ja -kulude haldamiseks.

- (53) Kui riik sekkub elektritarbimise hinnakujundusse, on põhimõtteliselt tegemist turumoonutusega. Seega võib sellist sekkumismeedet rakendada üksnes avaliku teenindamise kohustusena, mille kohta kehtivad eritingimused. Selle direktiivi kohaselt võib energiaostuvõimetutele ja vähekaitstud leibkondadele ning üleminekumeetmena kodumajapidamistele ja mikroettevõtjatele kehtestada reguleeritud hinnad, sealhulgas omahinnast madalamad hinnad. Kriisi ajal, mil elektri hulgi- ja jaemüügihinnad tõusevad märkimisväärselt ja see mõjutab negatiivselt majandust laiemalt, peaks liikmesriikidel olema lubatud ajutiselt laiendada reguleeritud hindade kohaldamist ka VKEdele. Liikmesriikidel peaks olema ajutiselt lubatud kehtestada nii kodumajapidamistele kui ka VKEdele omahinnast madalamad reguleeritud hinnad, tingimusel et see ei põhjusta moonutusi tarnijate vahel ja tarnijatele hüvitatakse omahinnast madalama hinnaga tarnimine. Siiski tuleb tagada, et selline hinnareguleerimine oleks sihipärane ega looks stiimuleid tarbimise suurendamiseks. Seega peaks hinnareguleerimine piirduma 80 %-ga kodumajapidamiste keskmisest tarbimisest ja 70 %-ga VKEde eelmise aasta tarbimisest. Komisjon peaks määrama kindlaks, millal selline elektri hinnakriis eksisteerib ja seega millal seda võimalust hakatakse kohaldama. Komisjon peaks samuti kindlaks määrama kuni aasta pikkuse ajavahemiku, mille jooksul see ajutine reguleeritud hindade laiendamise otsus kehtib. Kui mõni käesoleva määrusega kavandatud meede kujutab endast riigiabi, ei piira selliseid meetmeid käsitlevad sätted ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist.
- (54) Käesoleva määrusega kavandatud meetmed ei piira ka direktiivi 2014/65/EL, määruse (EL) 2016/1011 ega määruse (EL) nr 648/2012 kohaldamist.
- (55) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/942, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/943, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 tuleks vastavalt muuta.
- (56) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga on võimalik neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/943 (milles käsitletakse elektrienergia siseturgu) muudatused

Määrust (EL) 2019/943 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 1 muudetakse järgmiselt:

[a] punkt b asendatakse järgmisega:

„b) sätestada lõimitud elektrituru hea toimimise aluspõhimõtted, mis võimaldavad kõigile ressursside pakkujatele ja elektritarbijatele mittediskrimineeriva juurdepääsu turule, võimaldavad arendada elektri forvardturge, et tarnijatel ja tarbijatel oleks võimalik maandada elektrihindade tulevase volatiilsuse riski või kaitsta end selle eest, ning millega luuakse tarbijatele võimalusi, tagatakse konkurentsivõime ülemaailmsel turul, suurendatakse paindlikkust tarbimiskaja, energia salvestamise ja muude mittefossiilse paindlikkuse lahenduste kaudu, hõlbustatakse hajanõudluse ja -pakkumise agregeerimist ning võimaldatakse turu ja sektorite lõimimist ja taastuvatest allikatest toodetud elektri turupõhist tasustamist;“

[b] lisatakse järgmine punkt:

„e) toetada pikaajalisi investeeringuid taastuvenergia tootmisse ja võimaldada tarbijatel muuta oma energiaarved vähem sõltuvaks lühiajaliste elektrituruhindade kõikumisest, eelkõige fossiilkütuste hindade kõikumisest, keskpikas ja pikas perspektiivis.“

2) Artiklisse 2 lisatakse järgmised punktid:

„72) „tipptund“ – tund, mil elektritarbimine on suurim ja taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise tase madal, võttes arvesse piirkonnaülest kauplemist;

73) „tippnõudluse vähendamine“ – turuosaliste suutlikkus vähendada elektritarbimist põhivõrguettevõtja määratud tipptundidel;

74) „tippnõudluse vähendamise toode“ – turupõhine toode, mille kaudu turuosalised saavad pakkuda põhivõrguettevõtjatele tippnõudluse vähendamise võimalust;

75) „virtuaalkeskus“ – mittefüüsiline piirkond, mis hõlmab rohkem kui ühte pakkumispriirkonda ja mille jaoks kehtestatakse metoodika kohaselt indekshind;

76) „kahesuunaline hinnavaheleping“ – energiatootmisüksuse käitaja ja vastaspoole (tavaliselt avalik-õiguslik üksus) vahel sõlmitud leping, millega nähakse ette nii miinimumtasu kaitse kui ka ülemäärase tasu piirmäär; lepingu eesmärk on säilitada tootmisüksuse stiimulid tegutseda ja osaleda tõhusalt elektriturgudel ning see on kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 4 lõikes 2 ja artikli 4 lõike 3 esimeses ja kolmandas lõigus sätestatud põhimõtetega;

77) „energiaostuleping“ – leping, mille alusel füüsiline või juriidiline isik nõustub turutingimustel ostma elektritootjalt elektrit;

78) „turutulu“ – realiseerunud tulu, mida elektritootja saab elektri müügi ja tarnimise eest liidus, olenemata sellise tehingu lepingulisest vormist ja välja arvatud liikmesriikide antav toetus;

79) „spetsiaalne arvesti“ – seade, mis on ühendatud rajatisega või paigaldatud rajatisse, mis müüb tarbimiskaja- või paindlikkusteenuseid elektriturul või põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele;

80) „paindlikkus“ – elektrisüsteemi suude kohaneda tootmis- ja tarbimisharjumuste ning võrgu kättesaadavuse varieeruvusega asjaomaste turuajavahemike lõikes.“

3) Artiklit 7 muudetakse järgmiselt:

[a] lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Põhivõrguettevõtjad ja määratud elektriturukorraldajad või nende määratud üksus korraldavad lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimist ühiselt vastavalt määrusele (EL) 2015/1222. Põhivõrguettevõtjad ja määratud elektriturukorraldajad teevad koostööd liidu tasandil või kui see on asjakohasem, siis piirkondlikul tasandil, et maksimeerida elektriga kauplemise tõhusust ja tulemuslikkust liidu järgmise päeva ja päevasisestel turgudel. Kohustus teha koostööd ei mõjuta liidu konkurentsioiguse kohaldamist. Elektriga kauplemise osas teostavad põhivõrguettevõtjate ja määratud elektriturukorraldajate üle regulatiivset järelevalvet reguleerivad asutused vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 59 ja ACER vastavalt määruse (EL) 2019/942 artiklitele 4 ja 8.“;

[b] lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

i) punkt c asendatakse järgmisega:

„c) aitavad maksimeerida kõigi turuosaliste osalemist piirkonnaüleses ja -siseses kauplemises mittediskrimineerival viisil ja võimalikult lähedal reaajale kõigis pakkumispriirkondades;“

ii) lisatakse punkt ca:

„ca) on korraldatud nii, et oleks tagatud likviidsuse jagamine kõigi määratud elektriturukorraldajate vahel nii piirkonnaülesel kui ka -sisesel kauplemisel;“.

4) Lisatakse artiklid 7a ja 7b:

„Artikkel 7a

Tippnõudluse vähendamise toode

1. Ilma et see piiraks elektridirektiivi artikli 40 lõigete 5 ja 6 kohaldamist, võivad põhivõrguettevõtjad hankida tippnõudluse vähendamise tooteid, et vähendada elektrinõudlust tipp tundidel.
2. Põhivõrguettevõtjad, kes soovivad hankida tippnõudluse vähendamise toodet, esitavad asjaomase liikmesriigi reguleerivale asutusele ettepaneku, milles esitatakse tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine ja hankimise tingimused. Põhivõrguettevõtja ettepanek peab vastama järgmistele nõuetele:
 - (a) tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine põhineb varustuskindluse tagamiseks nõutava lisateenuse vajaduse analüüsil. Analüüsis võetakse arvesse varustuskindluse normi või objektiivseid ja läbipaistvaid võrgu stabiilsuse kriteeriume, mille on reguleeriv asutus heaks kiitnud. Ulatuse määramise puhul võetakse arvesse nõudluse prognoosi, taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri prognoosi ja süsteemi muude paindlikkusallikate prognoosi. Tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine peab olema piiratud tagamaks, et toote eeldatav kasu ei ületaks prognoositud kulusid;
 - (b) tippnõudluse vähendamise toote hankimine peab põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel ning piirduma tarbimiskajaga;
 - (c) tippnõudluse vähendamise toode hangitakse konkurentsipõhise pakkumismenetluse teel, kusjuures valik tehakse eelnevalt kindlaks määratud tehniliste ja keskkonnakriteeriumide täitmise kõige väiksemate kulude alusel;
 - (d) tippnõudluse vähendamise toote lepingut ei sõlmita rohkem kui kaks päeva enne toote aktiveerimist ja lepinguperiood ei tohi olla pikem kui üks päev;
 - (e) tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimisega ei tohi väheneda piirkonnaülene võimsus;
 - (f) tippnõudluse vähendamise toode aktiveeritakse pärast järgmise päeva turu sulgemist ja enne tasakaalustamisturu algust;
 - (g) tippnõudluse vähendamise toode ei tohi tähendada, et tootmist alustatakse mõõtmispunkti taga.
3. Tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimisest tulenevat tarbimise tegelikku vähenemist mõõdetakse võrdlusaluse järgi, mis kajastab eeldatavat elektritarbimist ilma tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimiseta. Põhivõrguettevõtjad töötavad turuosalistega konsulteerides välja alusmetoodika ja esitavad selle reguleerivale asutusele.

4. Reguleeriv asutus kiidab heaks tippnõudluse vähendamise toodet hankida soovivate põhivõrguettevõtjate ettepaneku ja alusmetoodika, mis on esitatud vastavalt lõigetele 2 ja 3, või nõuab põhivõrguettevõtjalt ettepaneku muutmist, kui see ei vasta neis lõigetes sätestatud nõuetele.

Artikkel 7b

Spetsiaalne arvesti

1. Liikmesriigid lubavad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatel kasutada tarbimiskaja- ja paindlikkusteenuste jälgimiseks ja nendega seotud arveldamiseks andmeid, mis saadakse spetsiaalsetelt arvestitelt, sealhulgas salvestussüsteemidest.
2. Liikmesriigid kehtestavad nõuded spetsiaalse arvesti andmete valideerimise protsessi kohta, et kontrollida ja tagada vastavate andmete kvaliteeti.“

5) Artiklit 8 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„Määratud elektriturukorraldajad võimaldavad turuosalistel kaubelda energiaga võimalikult lähedal reaajale ning vähemalt piirkonnaüleste tehingute sulgemisajani päevasisesel turul. 1. jaanuariks 2028 on piirkonnaüleste tehingute sulgemisaeg päevasisesel turul kõige varem 30 minutit enne reaalaega.“;

b) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„Määratud elektriturukorraldajad pakuvad järgmise päeva ja päevasisesel turul kauplemiseks tooteid, mis on piisavalt väikesed, kusjuures kõige väiksem pakkumine on 100 kW või alla selle, et kaasata tõhusalt nõudluse pool, energia salvestamine ja väikesemahuline taastuvenergia, sealhulgas võimaldada tarbijatel vahetult osaleda.“

6) Artikkel 9 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 9

Forvardturud

1. ENTSO-E esitab pärast Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvega (ESMA) konsulteerimist 1. detsembriks 2024 ACERile ettepaneku luua forvardturu jaoks piirkondlikud virtuaalkeskused. Ettepanekus:
 - (a) määratakse kindlaks virtuaalkeskuste geograafiline ulatus forvardturul, sealhulgas nende keskuste osaks olevad pakkumispirkonnad, eesmärgiga maksimeerida hinnakorrelatsiooni võrdlushindade ja virtuaalkeskuste osaks olevate pakkumispirkondade hindade vahel;

- (b) esitatakse forvardturu virtuaalkeskuste võrdlushindade arvutamise metoodika, mille eesmärk on maksimeerida korrelatsiooni võrdlushinna ja virtuaalkeskuse osaks olevate pakkumispriirkondade hindade vahel; seda metoodikat kasutatakse kõigi virtuaalkeskuste puhul ja see põhineb eelnevalt kindlaksmääratud objektiivsetel kriteeriumidel;
 - (c) määratletakse pikaajalised rahalised ülekandeõigused pakkumispriirkondadest forvardturu virtuaalkeskustesse;
 - (d) maksimeeritakse võimalusi kaubelda riskimaandustoodetega, mis viitavad forvardturu virtuaalkeskustele, samuti pikaajaliste ülekandeõigustega pakkumispriirkondadest ja virtuaalkeskustesse.
2. ACER hindab forvardturu jaoks piirkondlike virtuaalkeskuste loomise ettepanekut kuue kuu jooksul alates selle kättesaamisest ning kiidab selle heaks või muudab seda. Muudatusettepanekute puhul konsulteerib ACER enne muudatuste heakskiitmist ENTSO-E-ga. Vastuvõetud ettepanek avaldatakse ACERi veebisaidil.
3. Määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtne jaotamiskeskond luuakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132 II lisas osutatud õiguslikus vormis.
4. Ühtne jaotamiskeskond:
- (a) pakub pikaajaliste ülekandeõigustega kauplemist iga pakkumispriirkonna ja virtuaalkeskuse vahel; võib juhul, kui pakkumispriirkond ei ole virtuaalkeskuse osa, anda pikaajalisi rahalisi ülekandeõigusi virtuaalkeskusele või teistele sama võimsusarvutusala osaks olevatele pakkumispriirkondadele;
 - (b) jaotab pikaajalist piirkonnaülest võimsust korrapäraselt ning läbipaistval, turupõhisel ja mittediskrimineerival viisil; pikaajalise piirkonnaülese võimsuse jaotamise sagedus peab toetama forvardturu tõhusat toimimist;
 - (c) pakub rahaliste ülekandeõigustega kauplemist, mis võimaldab kõnealuste rahaliste ülekandeõiguste omanikel kõrvaldada positiivsest ja negatiivsest hinnavahest tulenev risk ning mille sagedased lõpptähtajad on vähemalt kuni kolm aastat ette.
5. Kui reguleeriv asutus leiab, et turuosalistel ei ole piisavalt riskimaandusvõimalusi, ning pärast asjaomaste finantsturu pädevate asutustega konsulteerimist võib ta juhul, kui forvardturud on seotud artikli 4 lõike 1 punktis 15 määratletud finantsinstrumentidega, nõuda elektribörsidelt või põhivõrguettevõtjatelt forvardturu likviidsuse suurendamiseks lisameetmete, näiteks turutegemise meetmete rakendamist. Liidu konkurentsioigust ning direktiivi 2014/65/EL ja määruseid (EL) nr 648/2012 ja (EL) nr 600/2014 järgides on turukorraldajatel õigus arendada riskimaanduse forvardtooteid, sealhulgas pikaajalisi riskimaanduse forvardtooteid, et anda turuosalistele, sealhulgas taastuvaid energiaallikaid kasutavate energiatootmisüksuste omanikele võimalus maandada finantsriske, mis tulenevad hinnakõikumistest. Liikmesriigid ei tohi kehtestada nõuet, et sellisel riski maandamisel võib lubada kauplemist üksnes ühe liikmesriigi või pakkumispriirkonna piires.“

7) Artiklit 18 muudetakse järgmiselt:

[a] lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Tariifide arvestamise metoodikad peavad kajastama põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate püsikulusid ning neis tuleb võtta arvesse nii kapitali- kui ka tegevuskulusid, et anda asjakohaseid stiimuleid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis, sealhulgas ennetavaid investeeringuid, et suurendada tõhusust, sealhulgas energiatõhusust, soodustada turu lõimimist ja varustuskindlust, toetada paindlikkusteenuste kasutamist, tõhusaid investeeringuid, sealhulgas lahendusi olemasoleva võrgu optimeerimiseks ja tarbimiskaja hõlbustamiseks ning seotud teadustööd, ning soodustada innovatsiooni tarbijate huvides sellistes valdkondades nagu digiüleminek, paindlikkusteenused ja võrkudevahelised ühendused.“;

[b] lõige 8 asendatakse järgmisega:

„8. Ülekande- ja jaotustariifide arvestamise metoodika peab andma põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimuleid oma võrgu kõige kulutõhusamaks käitamiseks ja arendamiseks, muu hulgas teenuste hankimise abil. Selleks aktsepteerivad reguleerivad asutused asjakohaseid kulusid ja võtavad neid ülekande- ja jaotustariifides arvesse ning kehtestavad tulemuseesmärgid, et anda põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimul oma võrgu tõhususe suurendamiseks, sealhulgas energiatõhususe, paindlikkusteenuste kasutamise ning nutivõrkude ja -arvestisüsteemide arendamise abil.“;

[c] lõike 9 punkt f asendatakse järgmisega:

„f) meetodid, millega tagatakse läbipaistvus tariifide kindlaksmääramisel ja nende struktuuri osas, samuti ennetavad investeeringud;“;

[d] lõikesse 9 lisatakse punkt i:

„i) stiimulid tõhusateks investeeringuteks võrkudesse, sealhulgas paindlikkusressurssidesse ja paindlikesse ühendamislepingutesse.“

8) Artikli 19 lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

[a] punkt b asendatakse järgmisega:

„b) piirkonnaülese võimsuse säilitamiseks või suurendamiseks olemasolevate võrkudevaheliste ühenduste kasutamise optimeerimise kaudu kooskõlastatud parandusmeetmetega, kui see on asjakohane, või võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratuse vähendamiseks tehtavatest võrguinvesteeringutest tulenevate kulude katmiseks; või“;

[b] lisatakse punkt c:

„c) avamereelektrijaama käitajatele hüvitise maksmiseks avamere pakkumispiirkonnas, kui juurdepääsu ühendatud turgudele on vähendatud nii, et üks või mitu põhivõrguettevõtjat ei ole teinud võrkudevahelises ühenduses või võrkudevahelise ühenduse võimsust mõjutavates kriitilistes võrguelementides kättesaadavaks piisavat võimsust, mistõttu avamerejaama käitaja ei saa oma elektritootmisvõimsust turule eksportida.“

9) Lisatakse IIIa peatükk:

„IIIa peatükk

Konkreetsed investeerimisstiimulid liidu CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamiseks

Artikkel 19a

Energiaostulepingud

1. Liikmesriigid soodustavad energiaostulepingute sõlmimist, et saavutada oma lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades seoses CO₂ heite vähendamise mõõtmega seatud eesmärgid, millele on osutatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 4 punktis a, säilitades samal ajal konkurentsivõimelised ja likviidsed elektriturud.
2. Liikmesriigid tagavad kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 107 ja 108, et on olemas sellised instrumendid nagu turuhinnaga tagatissüsteemid, millega vähendatakse energiaostulepingute raames ostja makseviivitusega seotud finantsriske, ning et need on kättesaadavad tarbijatele, kel on energiaostulepingute turule sisenemise tõkked ja kes ei ole rahalistes raskustes. Sel eesmärgil võtavad liikmesriigid arvesse liidu tasandi instrumente. Liikmesriigid määravad mittediskrimineerivaid kriteeriume kasutades kindlaks, millistele tarbijakategooriatele need instrumendid on suunatud.
3. Liikmesriikide tagatud energiaostulepingute tagatissüsteemid sisaldavad sätteid, millega hoitakse ära likviidsuse vähenemist elektriturgudel, ning nendega ei toetata fossiilkütustest toodetud energia ostmist.
4. Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri toetuskavade väljatöötamisel lubavad liikmesriigid kaasata projekte, millega reserveeritakse osa elektrist müügiks energiaostulepingu või muu turupõhise kokkuleppe kaudu, ning püüavad kasutada hindamiskriteeriume, et stimuleerida sisenemistõketega tarbijate juurdepääsu energiaostulepingute turule. Eelkõige võib selliste hindamiskriteeriumidega eelistada pakkujaid, kes esitavad allkirjastatud energiaostulepingu või kohustuvad allkirjastama energiaostulepingu teatava osa projekti raames toodetava elektri kohta ühe või mitme potentsiaalse ostjaga, kellel on tõkkeid energiaostulepingute turule sisenemisel.
5. Energiaostulepingutes määratakse kindlaks tarnete pakkumispiirkond ja vastutus piirkonnaüleste ülekandeõiguste tagamise eest pakkumispiirkonna muutumise korral kooskõlas artikliga 14.
6. Energiaostulepingutes määratakse kindlaks tingimused, mille alusel tarbijad ja tootjad võivad kooskõlas liidu konkurentsioigusega energiaostulepingutest taganeda, näiteks kohaldatavad taganemistasud ja etteteatamistähtajad.

Artikkel 19b

Otsesed hinnatoetuskavad uuteks investeeringuteks tootmisse

1. Otsesed hinnatoetuskavad uuteks investeeringuteks lõikes 2 loetletud allikatest elektri tootmisse esitatakse kaheasuunalise hinnavahelepingu vormis. Uued investeeringud elektritootmisse peavad hõlmama investeeringuid uutesse energiatootmisüksustesse, investeeringuid olemasolevate energiatootmisüksuste ajakohastamiseks ning investeeringuid olemasolevate energiatootmisüksuste laiendamiseks või nende eluea pikendamiseks.
2. Lõiget 1 kohaldatakse järgmistest allikatest elektri tootmisse tehtavate uute investeeringute suhtes:
 - (a) tuuleenergia;
 - (b) päikeseenergia;
 - (c) geotermiline energia;
 - (d) hüdroenergia ilma veehoidlata;
 - (e) tuumaenergia.
3. Otsesed hinnatoetuskavad kaheasuunaliste hinnavahelepingute vormis peavad:
 - (a) olema sellise ülesehitusega, et tulu, mis saadakse siis, kui turuhind on kõrgem kui täitmishind, jaotatakse kõigile elektri lõpptarbijatele lähtuvalt nende osakaalust tarbimises (sama kulu/tagasimakse tarbitud MWh kohta);
 - (b) tagama, et tulu jaotamine elektri lõpptarbijatele on kavandatud nii, et sellega ei kaotataks tarbijate stiimuleid vähendada oma tarbimist või nihutada seda ajale, mil elektri hind on madal, ega kahjustataks elektritarnijate vahelist konkurentsi.

Artikkel 19c

Paindlikkusvajaduste hindamine

1. Iga liikmesriigi reguleeriv asutus hindab 1. jaanuariks 2025 ja seejärel iga kahe aasta tagant, milline on elektrisüsteemis paindlikkuse vajadus vähemalt viie aasta jooksul, ning koostab selle kohta aruande, pidades silmas vajadust saavutada kulutõhusalt varustuskindlus ja vähendada elektrisüsteemi CO₂ heidet, võttes arvesse eri sektorite lõimimist. Aruanne põhineb asjaomase liikmesriigi põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate poolt lõike 2 kohaselt esitatud andmetel ja analüüsidel ning see koostatakse lõike 3 kohast metoodikat kasutades.
2. Aruanne sisaldab hinnangut selle kohta, milline on vajalik paindlikkus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri lõimimiseks elektrisüsteemi, ning selles võetakse eelkõige arvesse mittefossiilse paindlikkuse, näiteks tarbimiskaja ja salvestamise potentsiaali selle vajaduse täitmiseks nii ülekande- kui ka jaotustasandil. Aruandes eristatakse hooajalise ning päeva- ja tunnipõhise paindlikkuse vajadusi.
3. Iga liikmesriigi põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad esitavad reguleerivale asutusele lõikes 1 osutatud aruande koostamiseks vajalikud andmed ja analüüsid.

4. ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus koordineerivad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate tegevust seoses lõike 2 kohaselt esitatavate andmete ja analüüsidega. Nad teevad eelkõige järgmist:
 - (a) määravad kindlaks selliste andmete liigi ja vormi, mida põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad peavad reguleerivatele asutustele esitama;
 - (b) töötavad välja metoodika, mille alusel põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad analüüsivad paindlikkusvajadusi, võttes arvesse vähemalt kõiki olemasolevaid paindlikkusallikaid ja kavandatavaid investeeringuid võrkudevahelise ühenduse, ülekande ja jaotamise tasandil, ning vajadust vähendada elektrisüsteemi CO₂ heidet.
5. ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus teevad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate tegevuse koordineerimisel omavahel tihedat koostööd.
6. ENTSO ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus esitavad 1. märtsiks 2024 ACERile ühiselt ettepaneku reguleerivatele asutustele esitatavate andmete liigi ja vormi ning lõikes 3 osutatud metoodika kohta. ACER kiidab ettepaneku heaks või muudab seda kolme kuu jooksul alates ettepaneku kättesaamisest. Muudatusettepanekute puhul konsulteerib ACER enne muudatuste heakskiitmist ENTSO-E-ga ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksusega. Vastuvõetud ettepanek avaldatakse ACERi veebisaidil.
7. Reguleerivad asutused esitavad lõikes 1 osutatud aruanded ACERile ja avaldavad need. ACER esitab 12 kuu jooksul pärast aruannete kättesaamist aruande, milles neid analüüsitakse ja antakse soovitusi reguleerivate asutuste järeldustega seotud piiriülese tähtsusega küsimuste kohta.

Artikkel 19d

Tarbimiskaja ja salvestamise soovituslik riiklik eesmärk

Iga liikmesriik määrab reguleeriva asutuse poolt artikli 19c lõike 1 kohaselt koostatud aruande põhjal kindlaks tarbimiskaja ja salvestamise soovitusliku riikliku eesmärgi. Seda soovituslikku riiklikku eesmärki kajastatakse ka liikmesriikide lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades seoses energia siseturu mõõtmega kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artiklitega 3, 4 ja 7 ning nende iga kahe aasta tagant esitatavates lõimitud eduaruannetes kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 17.

Artikkel 19e

Paindlikkuse toetuskavad

1. Liikmesriigid, kes kasutavad reservvõimsuse mehhanismi kooskõlas artikliga 21, kaaluvad mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, kaasamise edendamist, lisades reservvõimsuse mehhanismi ülesehitusse lisakriteeriume või -elemente.
2. Kui lõike 1 kohaselt kehtestatud meetmed mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, reservvõimsuse mehhanismidesse kaasamise edendamiseks ei ole artikli 19d kohaselt kindlaks tehtud paindlikkusvajaduste rahuldamiseks piisavad, võivad liikmesriigid

kasutada paindlikkuse toetuskavasid, mis seisnevad maksetes mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, saadaoleva võimsuse eest.

3. Liikmesriigid, kes ei kasuta reservvõimsuse mehhanismi, võivad kasutada paindlikkuse toetuskavasid, mis seisnevad maksetes mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, saadaoleva võimsuse eest.

Artikkel 19f

Paindlikkuse toetuskavade koostamise põhimõtted

Mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine, toetuskava, mida liikmesriigid kasutavad kooskõlas artikli 19e lõigetega 2 ja 3, vastab järgmistele tingimustele:

- (a) ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik kindlaks tehtud paindlikkusvajaduste kulutõhusaks rahuldamiseks;
- (b) piirduv uute investeeringutega mittefossiilsesse paindlikkusesse, nagu tarbimiskaja ja salvestamine;
- (c) ei või tähendada fossiilkütusel põhineva tootmise alustamist mõõtmispunkti taga;
- (d) näeb ette, et võimsusepakkujad valitakse avatud, läbipaistva, konkurentsipõhise, mittediskrimineeriva ja kulutõhusa protsessi abil;
- (e) hoiab ära põhjendamatud moonutused elektriturgude tõhusal toimimisel, sealhulgas säilitades tõhusa toimimise stiimulid ja hinnasignaale, ning hinnakõikumise ja tururiski;
- (f) pakub stiimuleid elektriturul lõimimiseks turupõhisel ja turule reageerival viisil, hoides samal ajal ära elektriturgude tarbetuid moonutusi ning võttes arvesse võimalikke süsteemi lõimimise kulusid ja võrgu stabiilsust;
- (g) näeb ette turul osalemise miinimumtaseme seoses aktiveeritud energiaga, mille puhul võetakse arvesse salvestamise ja tarbimiskaja tehnilisi iseärasusi;
- (h) näeb ette asjakohaste karistuste kohaldamise selliste võimsusepakkujate suhtes, kes ei järgi punkti g kohast turul osalemise miinimumtasest või tõhusa toimimise stiimuleid ja hinnasignaale;
- (i) on avatud piiriüleseks osalemiseks.“

(10) Artikli 37 lõike 1 punkt a asendatakse järgmisega:

„a) koordineeritud võimsusarvutus vastavalt metoodikale, mis on töötatud välja määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 18 lõike 5 alusel vastu võetud võimsuse forvardturul jaotamise suuniste, võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise suuniste ning elektrisüsteemi tasakaalustamise suuniste kohaselt;“.

11) Artiklit 50 muudetakse järgmiselt:

a) lisatakse lõige 4a:

„4a. Põhivõrguettevõtjad avaldavad selgelt ja läbipaistvalt teabe uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse kohta oma vastavates tegevuspiirkondades, sealhulgas ülekoormatud piirkondades, kui on võimalik paigaldada paindlikke energiasalvestusühendusi, ning ajakohastavad seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

Põhivõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele ka selget ja läbipaistvat teavet nende ühendustaotluste seisu ja menetlemise kohta. Nad esitavad sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.“

12) Artiklisse 57 lisatakse lõige 3:

„3. Jaotus- ja põhivõrguettevõtjad teevad üksteisega koostööd, avaldades järjepidevalt teavet oma vastavates tegevuspiirkondades uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse kohta ning tagades piisavalt üksikasjaliku nähtavuse uute energiaprojektide arendajatele ja teistele võimalikele võrgukasutajatele.“

13) Artikli 59 lõike 1 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise eeskirjad vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 6 ja käesoleva määruse artiklitele 7–10, 13–17, 19 ning 35–37, sealhulgas järgmise päeva, päevasisese ja forvardturu võimsuse jaotamise arvestamise metoodika ja menetlused, võrgumudelid, pakkumispriirkonna struktuur, koormuse ümberjaotamine ja vahetuskauba tegemine, kauplemisalgoritmid, ühtne järgmise päeva ja päevasisese turu mehhanism, sealhulgas võimalus tegutseda ühe üksusena, jaotatud piirkonnaülese võimsuse püsikindlus, võimsusjaotustulu jagamise metoodika, pikaajaliste rahaliste jaotamisõiguste jaotamine ühtse jaotamiskeskonna poolt, riski maandamine piirkonnaülese ülekande korral, määramise menetlused ning võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise kulude katmine;“.

14) Lisatakse artikkel 69a:

„Artikkel 69 a

Koostoime liidu finantsalaste õigusaktidega

Ühegi käesoleva määruse sättega ei kalduta kõrvale direktiivi 2014/65/EL, määruse (EL) nr 648/2012 ja määruse nr (EL) 600/2014 sätetest, kui turuosaliste või -korraldajate tegevus on seotud finantsinstrumentidega, nagu on eelkõige määratletud direktiivi 2014/65/EL artikli 4 lõike 1 punktis 15.“

15) I lisa punkt 1.2 asendatakse järgmisega:

„1.2. Koordineeritud võimsusarvutus tehakse kõigi jaotamisperioodide kohta.“

Artikkel 2

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 (elektrienergia siseturu ühiste normide kohta) muudatused

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 (elektrienergia siseturu ühiste normide kohta) muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

a) punktid 8 ja 49 asendatakse järgmisega:

„8) „aktiivne tarbija“ – lõpptarbija või ühiselt toimiv lõpptarbijate rühm, kes tarbib või salvestab elektrit, mis on toodetud tema kindlaksmääratud piirides asuvates valdustes, või ise toodetud või jagatud elektrit muudes samas pakkumispäikeskonnas asuvates valdustes, või kes müüb omatoodetud elektrienergiat või osaleb paindlikkus- või energiatõhususkavades, tingimusel et selline tegevus ei kujuta endast tema peamist äri- või kutsetegevust;“

„49) „sagedusega mitteseotud tugiteenus“ – teenus, mida kasutab põhi- või jaotusvõrguettevõtja püsitalitlusolekus pinge juhtimise, kiire reaktiivvoolusisestuse, kohaliku võrgu stabiilsusinerksi, lühisvoolu, isekäivitusvõime, saartalitlusvõime ja tippnõudluse vähendamise eesmärgil;“

b) lisatakse järgmised punktid:

„15a) „kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustusleping“ – tarnija ja lõpptarbija vaheline elektrivarustusleping, mis tagab samad lepingulised tingimused, sealhulgas hinna, ent võib kindlaksmääratud hinna piires sisaldada paindlikku elementi, näiteks tipptunni ja tipptunnivälise hinna varieeruvust;

10a) „energiajagamine“ – aktiivsete tarbijate poolt sellise omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbimine, mis on kas:

(a) toodetud või salvestatud väljaspool tegevuskohta või nende vahel asuvas kohas üksuses, mida nad tervenisti või osaliselt omavad, liisivad või rendivad; või

(b) mille suhtes on neile õiguse andnud teine aktiivne tarbija tasuta või tasu eest;

10b) „(taastuvenergiaga) vastastikune kauplemine“ – direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 18 määratletud vastastikune kauplemine;

24a) „viimasena vastutav tarnija“ – tarnija, kelle liikmesriik on määranud üle võtma elektri tarnimise tarbijatele, kelle tarnija on tegevuse lõpetanud;“.

2) Artikkel 4 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 4

Tarnija vaba valimine

Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt osta elektrit oma valitud tarnijalt. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt sõlmida korraga rohkem kui ühe elektrivarustuslepingu ning et sel eesmärgil on tarbijatel õigus omada oma valdustes rohkem kui üht mõõtmis- ja arvelduspunkti, mis on hõlmatud ühe ühenduspunktiga.“

3) Artiklit 11 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Õigus sõlmida kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga ning dunaamilise elektri hinnaga leping“;

b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et nende õigusraamistik võimaldab tarnijatel pakkuda kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga lepinguid ning dunaamilise elektri hinnaga lepinguid. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad, kellel on paigaldatud nutiarvesti, saavad taotleda dunaamilise elektri hinnaga lepingu sõlmimist ning et kõik lõpptarbijad saavad taotleda vähemalt üheaastase kestusega kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud elektri hinnaga lepingu sõlmimist vähemalt ühe tarnijaga ja iga tarnijaga, kellel on rohkem kui 200 000 lõpptarbijat.“;

c) lisatakse lõige 1a:

„1a. Enne lepingu sõlmimist või pikendamist esitatakse peamiste lepingutingimuste kokkuvõtte lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning täpselt ja selges sõnastuses. Kokkuvõtte sisaldab vähemalt teavet

koguhinna, soodustuste, lisateenuste ja allahindluste kohta ning artikli 10 lõike 3 punktides a, b, d, e ja f osutatud õigusi. Komisjon esitab selle kohta suunised.“;

d) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad teavitavad lõpptarbijaid dunaamilise elektri hinnaga lepingu kõikidest võimalustest, maksumusest ja riskidest ning tagavad, et tarnijad on kohustatud esitama lõpptarbijatele sellekohast teavet, sealhulgas vajadusest paigaldada asjakohane elektriarvesti. Reguleerivad asutused jälgivad turu arengut ja hindavad riske, mis uute toodete ja teenustega võivad kaasneda, ning reageerivad kuritarvitustele.“

4) Lisatakse järgmised artiklid:

„Artikkel 15a

Õigus energiasundamiselle

1. Kõigil kodumajapidamistel, väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel ning avaliku sektori asutustel on õigus osaleda energiasundamises aktiivsete tarbijatena.
 - (a) Aktiivsetel tarbijatel on õigus jagada taastuvenergiat omavahel eraõiguslike lepingute alusel või juriidilise isiku kaudu.
 - (b) Aktiivsed tarbijad võivad energiasundamise hõlbustamiseks kasutada kolmandat isikut, kes omab või haldab paigaldamiseks, käitamiseks, sealhulgas mõõtmiseks ja hooldamiseks salvestusüksust või taastuvenergia tootmise üksust, ilma et seda kolmandat isikut peetaks aktiivseks tarbijaks.
 - (c) Liikmesriigid tagavad, et energiasundamises osalevad aktiivsed tarbijad:
 - (d) omavad õigust lasta jagatud elektrit tasaarvestada kogu nende mõõdetud tarbimisest ajavahemiku jooksul, mis ei ületa tasakaaluarveldusperioodi, ning ilma et see piiraks kohaldatavaid makse, lõive ja võrgutasusid;
 - (e) saavad kasutada kõiki käesolevast direktiivist tulenevaid tarbijate õigusi ja kohustusi lõpptarbijana, välja arvatud juhul, kui energiat jagatakse kodumajapidamiste vahel, mille paigaldatud võimsus on kuni 10,8 kW ja kuni 50 kW kortermajade puhul, kasutades vastastikuse kauplemise lepinguid;
 - (f) omavad juurdepääsu näidislepingutele, mis sisaldavad õiglaseid ja läbipaistvaid tingimusi kodumajapidamiste vaheliste vastastikuse kauplemise lepingute jaoks, ning energiasundamise eesmärgil salvestusüksuste ja taastuvenergia tootmise üksuste liisimise, rentimise või neisse investeerimise lepingute jaoks; selliste lepingute puhul ilmnevate vastuolude korral on lõpptarbijatel õigus vaidluste kohtuvälisele lahendamisele vastavalt artiklile 26;
 - (g) ei ole turuosaliste või nende tasakaaluhaldurite poolt koheldud ebaõiglaselt ega diskrimineerivalt;

- (h) saavad teavet pakkumispäringkondade muutmise võimaluse kohta kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 14 ning asjaolu kohta, et energiaajagamise õigust saab kasutada üksnes ühes ja samas pakkumispäringkonnas.
 - (i) Liikmesriigid tagavad, et asjaomased põhi- või jaotusvõrguettevõtjad või muud määratud asutused:
 - (j) jälgivad, koguvad ja valideerivad jagatud elektriga seotud mõõtmisandmeid ning edastavad neid asjaomastele lõpptarbijatele ja turuosalistele vähemalt kord kuus ja kooskõlas artikliga 23;
 - (k) tagavad asjakohase kontaktpunkti energiaajagamise kokkulepete registreerimiseks, asjakohaste mõõtepunktide ning asukoha ja osalemise muutuste kohta teabe saamiseks ning vajaduse korral arvutusmeetodite selgeks, läbipaistvaks ja õigeaegseks valideerimiseks.
2. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid ja mittediskrimineerivaid meetmeid, et tagada energiaostuvõimetute ja kaitsetute kodumajapidamiste juurdepääs energiaajagamissüsteemidele. Need meetmed võivad hõlmata rahalisi toetusmeetmeid või toodangu jaotamise kvoote.

Artikkel 18a

Tarnijate riski juhtimine

1. Riikide reguleerivad asutused tagavad, et tarnijatel on olemas asjakohased riskimaandusstrateegiad ja et nad rakendavad neid, et piirata elektri hulgitarnete muutuste riski nende ja tarbijate vahel sõlmitud lepingute majanduslikule elujõulisusele, säilitades samal ajal lühiajalistel turgudel likviidsuse ja hinnasignaale.
2. Tarnijate riskimaandusstrateegiad võivad hõlmata energiaostulepingute kasutamist. Kui on olemas piisavalt arenenud energiaostulepingute turud, mis võimaldavad tõhusat konkurentsi, võivad liikmesriigid nõuda, et osa tarnijate riskist seoses elektri hulgimüügihindade muutustega kaetakse energiaostulepingutega, millega ostetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit ja mis vastavad nende tarbijapoolse riski kestusele, tingimusel et järgitakse liidu konkurentsiõigust.
3. Liikmesriigid püüavad tagada riskimaandustoodete kättesaadavuse kodanike energiakogukondadele ja taastuvenegiakogukondadele.“

5) Lisatakse artikkel XX:

„Artikkel 27a

Viimasena vastutav tarnija

1. Liikmesriigid määravad viimase vastutavad tarnijad vähemalt kodutarbijatele. Viimasena vastutavad tarnijad määratakse õiglasel, avatud, läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.
2. Lõpptarbijad, kes viiakse üle viimasena vastutavale tarnijale, ei kaota oma õigusi tarbijatena, eelkõige artiklites 4, 10, 11, 12, 14, 18 ja 26 sätestatud õigusi.

3. Liikmesriigid tagavad, et viimasena vastutavad tarnijad teavitavad üleviidud tarbijaid viivitamata tingimustest ja tagavad neile tarbijatele teenuse tõrgeteta jätkumise vähemalt kuue kuu jooksul.
4. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele antakse teavet ja neid julgustatakse minema üle turupõhisele pakkumisele.
5. Liikmesriigid võivad nõuda, et viimasena vastutav tarnija tarniks elektrit kodutarbijatele, kes ei saa turupõhiseid pakkumisi. Sel juhul kohaldatakse artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Artikkel 28a

Kaitsetute tarbijate kaitsmine elektrivõrgust lahtiühendamise eest

Liikmesriigid tagavad, et kaitsetud tarbijad on kaitstud elektrivõrgust lahtiühendamise eest. See nähakse ette kaitsetute tarbijate mõiste osana vastavalt käesoleva direktiivi artikli 28 lõikele 1, ilma et see piiraks artikli 10 lõikes 11 sätestatud meetmete kohaldamist.“

6) Artikli 27 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidele kodutarbijatele ja, kui liikmesriigid seda asjakohaseks peavad, väikeettevõtjatele osutatakse universaalteenust, mis tähendab, et neil on õigus saada oma territooriumil kindlaksmääratud kvaliteediga elektritarneid konkurentsivõimelise, hõlpsasti ja selgelt võrreldava, läbipaistva ja mittediskrimineeriva hinnaga. Universaalteenuse osutamise tagamiseks kehtestavad liikmesriigid jaotusvõrguettevõtjatele kohustuse ühendada tarbijad oma võrku sellistel tingimustel ja selliste tasudega, mis on kehtestatud artikli 59 lõike 7 sätestatud korras. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike tugevdamast kodutarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega äritarbijate turupositsiooni, edendades kõnealuste tarbijate rühma esindajate vabatahtliku agregeerimise võimalusi.“

7) Artikli 31 lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Jaotusvõrguettevõtja annab võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurdepääsuks, sealhulgas selle kasutamiseks vajalikku teavet. Eelkõige avaldab jaotusvõrguettevõtja selgelt ja läbipaistvalt teabe uute ühenduste jaoks kättesaadava võimsuse kohta oma tegevuspiirkonnas, sealhulgas ülekoormatud piirkondades, kui on võimalik paigaldada paindlikke energiasalvestusühendusi, ning ajakohastab seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

Jaotusvõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele ka selget ja läbipaistvat teavet nende ühendustaotluste seis ja menetlemise kohta. Nad esitavad sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.“

8) Artiklit 40 muudetakse järgmiselt:

[a] lõike 6 järele lisatakse uus lõige:

„Lõigete 5 ja 6 nõudeid ei kohaldata määruse (EL) 2019/943 artikli 7a kohaselt hangitud tippnõudluse vähendamise toote suhtes.“

9) Artiklit 59 muudetakse järgmiselt:

[a] Lõike 1 punkt c asendatakse järgmisega:

„c) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et määruse (EL) 2016/1719 alusel loodud ühtne jaotamiskeskond, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus täidavad kohustusi, mis tulenevad käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943, määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadest ja suunistest ning asjakohasest liidu õigusest, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevast õigusest ja ACERi otsustest, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil ühtne jaotamiskeskond, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöördatakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole;“

[b] lõike 1 punkt z asendatakse järgmisega:

„z) Reguleerival asutusel on järgmised kohustused: jälgida omatoodetud elektri tarbimise ja kodanike energiakogukondade arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist, sealhulgas seoses paindliku hajutatud energiatootmise ühendamise mõistliku aja jooksul vastavalt artikli 58 punktile d.“;

[c] lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on ühtse jaotamiskeskonna, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.“

10) Lisatakse artikkel 66a:

„Artikkel 66 a

Juurdepäas taskukohasele energiale elektriinnakriisi ajal

1. Komisjon võib oma otsusega kuulutada välja piirkondliku või kogu liitu hõlmava elektriinnakriisi, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - (a) elektri hulgemüügiturgudel on väga kõrged hinnad, mis on vähemalt kaks ja pool korda kõrgemad kui viimase viie aasta keskmine hind ning mis kehtivad eeldatavasti veel vähemalt kuus kuud;
 - (b) esinenud on elektri jaehindade järsk tõus vähemalt 70 %, mis kestab eeldatavasti veel vähemalt kuus kuud; ja
 - (c) elektrihindade tõus mõjutab negatiivselt majandust laiemalt.
2. Komisjon täpsustab oma otsuses, millega kuulutatakse välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektriinnakriis, selle otsuse kehtivusaja, mis võib olla kuni üks aasta.
3. Kui komisjon on võtnud vastu lõike 1 kohase otsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusaja jooksul kasutada sihipärast riiklikku sekkumist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele tarnitava elektri hinnakujundusse. Selline riiklik sekkumine peab:
 - (a) piirduma kuni 70 %-ga abisaaja tarbimisest eelmise aasta samal perioodil ning säilitama stiimuli nõudluse vähendamiseks;
 - (b) vastama artikli 5 lõigetes 4 ja 7 sätestatud tingimustele;
 - (c) kui see on asjakohane, vastama lõikes 4 sätestatud tingimustele.
4. Kui komisjon on vastu võtnud lõike 1 kohase otsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusajal erandina artikli 5 lõike 7 punktist c ning kasutades artikli 5 lõike 6 või käesoleva artikli lõike 3 kohast sihipärast riiklikku sekkumist elektritarnete hinnakujundusse, kehtestada erandkorras ja ajutiselt elektritarnetele hinna, mis on alla omahinna, tingimusel et täidetud on järgmised tingimused:
 - (a) kodumajapidamiste jaoks kehtestatud hinda kohaldatakse ainult kuni 80 %-le kodumajapidamiste keskmisest tarbimisest ja see säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;
 - (b) tarnijaid ei diskrimineerita;
 - (c) tarnijad saavad alla omahinna tarnimise eest hüvitist; ning
 - (d) kõigil tarnijatel on õigus teha samadel alustel pakkumisi elektri tarnimiseks alla omahinna.“

11) Artikli 71 lõige 1 asendatakse järgmisega:

- „1. Liikmesriigid jõustavad artikli 2 punktide 8 ja 49, artiklite 3 ja 5, artikli 6 lõigete 2 ja 3, artikli 7 lõike 1, artikli 8 lõike 2 punktide j ja l, artikli 9 lõike 2, artikli 10 lõigete 2–12, artikli 11 lõigete 3 ja 4,

artiklite 12–24, artiklite 26, 28 ja 29, artikli 31 lõigete 1, 2 ja 4–10, artiklite 32–34, artikli 36, artikli 38 lõike 2, artiklite 40 ja 42, artikli 46 lõike 2 punkti d, artiklite 51 ja 54, artiklite 57–58, artikli 59 lõike 1 punktide a, b ja d–y, artikli 59 lõigete 2 ja 3, artikli 59 lõigete 5–10, artiklite 61–63, artikli 70 punktide 1–3, punkti 5 alapunkti b ja punkti 6 ning I ja II lisa järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 31. detsembriks 2020. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid jõustavad aga järgmiste sätete järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid:

a) artikli 70 punkti 5 alapunkt a – hiljemalt 31. detsembril 2019;

b) artikli 70 punkt 4 – hiljemalt 25. oktoobril 2020.

Liikmesriigid jõustavad artikli 2 punktide 10a, 10b, 15a, 24a, artikli 4, artikli 11 lõigete 1, 1a ja 2, artikli 15a, artikli 18a, artikli 27 lõike 1, artikli 27a, artikli 28a, artikli 31 lõike 3, artikli 40 lõike 7, artikli 59 lõike 1 punktide c ja z, artikli 59 lõike 4 ning artikli 66a järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.“

Artikkel 3

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/2001 (taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta) muudatused

Direktiivi (EL) 2018/2001 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 4 lõiget 3 muudetakse järgmiselt:

a) teine lõik asendatakse järgmisega:

„Selleks antakse otseste hinnatoetuskavade puhul toetust turupreemiadena, mis võiksid muu hulgas olla kas muutuvad või fikseeritud. Seda lauset ei kohaldata määruse (EL) 2019/944 artikli 19b lõikes 2 loetletud taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri toetamise suhtes, mille suhtes kohaldatakse kõnealuse määruse artikli 19b lõiget 1.“

2) Artikli 36 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 2–13, 15–31 ja 37 ning II, III ja V–IX lisa järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 30. juunil 2021. Liikmesriigid jõustavad aga artikli 4 lõike 3 teise

lõigu järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt [kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist].

Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi ja kõnealuse märkuse sõnastuse näevad ette liikmesriigid.“

Artikkel 4

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/942 (millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet) muudatused

Määrust (EL) 2019/942 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

a) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) esitab põhivõrguettevõtjatele, ENTSO-E-le, ENTSG-le, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksusele, määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtsele jaotamiskeskonnale, piirkondlikele koordineerimiskeskustele ja määratud elektriturukorraldajatele adresseeritud arvamusi ja soovitusi meetodikate ja tingimuste heakskiitmise kohta vastavalt artikli 4 lõikele 4 ning artikli 5 lõigetele 2, 3 ja 4; artikli 5 lõikes 7 osutatud pakkumispriirkondade läbivaatamise kohta; artikli 6 lõikes 1 osutatud tehniliste küsimuste kohta; reguleerivate asutuste vahelise vahekohtumenetluse kohta vastavalt artikli 6 lõikele 10; artikli 7 lõike 2 punktis a osutatud piirkondlike koordineerimiskeskuste kohta; artikli 9 lõikes 1 osutatud meetodika, arvutuste ja tehniliste kirjelduste heakskiitmise ja muutmise kohta; artikli 9 lõikes 3 osutatud meetodika heakskiitmise ja muutmise kohta; artiklis 10 osutatud vabastuste kohta; artikli 11 punktis d osutatud taristu kohta; hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvusega seotud küsimuste kohta vastavalt artiklile 12;“

b) punkt d asendatakse järgmisega:

„d) võtab vastu üksikjuhtumeid käsitlevaid otsuseid teabenõuete kohta vastavalt artikli 3 lõikele 2, artikli 7 lõike 2 punktile b ja artikli 8 punktile c; meetodika ja tingimuste heakskiitmise kohta vastavalt

artikli 4 lõikele 4 ning artikli 5 lõigetele 2, 3 ja 4; artikli 5 lõikes 7 osutatud pakkumispiirkondade läbivaatamise kohta; artikli 6 lõikes 1 osutatud tehniliste küsimuste kohta; reguleerivate asutuste vahelise vahekohtumenetluse kohta vastavalt artikli 6 lõikele 10; artikli 7 lõike 2 punktis a osutatud piirkondlike koordineerimiskeskuste kohta; artikli 9 lõikes 1 osutatud metoodika, arvutuste ja tehniliste kirjelduste heakskiitmise ja muutmise kohta; artikli 9 lõikes 3 osutatud metoodika heakskiitmise ja muutmise kohta; artiklis 10 osutatud vabastuste kohta; artikli 11 punktis d osutatud taristu kohta; hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvusega seotud küsimustes vastavalt artiklile 12, ENTSO-E selliste ettepanekute heakskiitmise ja muutmise kohta, mis on seotud piirkondlike virtuaalkeskustega vastavalt artikli 5 lõikele 9; ning ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ettepanekute heakskiitmise ja muutmise kohta, mis on seotud artikli 5 lõike 10 kohaselt esitatavate andmete ja analüüsi metoodikaga. “

2) Artikli 3 lõikesse 2 lisatakse neljas lõik:

„Käesolevat lõiku kohaldatakse ka määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskkonna suhtes.“

3) Artiklisse 4 lisatakse lõige 9:

„9. Lõikeid 6, 7 ja 8 kohaldatakse ka määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskkonna suhtes.“

4) Artikli 5 lõikesse 8 lisatakse teine lõik:

„ACER jälgib määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtset jaotamiskeskkonda.“

5) Artiklisse 5 lisatakse lõige 9:

„9. ACER kiidab heaks ENTSO-E ettepaneku piirkondlike virtuaalkeskuste loomise kohta forvardturu jaoks vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 9 lõikele 2 ja vajaduse korral muudab seda.“

6) Artiklisse 5 lisatakse lõige 10:

„10. ACER kiidab heaks ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ühise ettepaneku, mis on seotud määruse (EL) 2019/943 artikli 19e lõike 5 kohaselt esitatavate andmete ja analüüsi metoodikaga, ning vajaduse korral muudab seda.“

7) Artiklisse 15 lisatakse lõige 5:

„5. ACER esitab aruande, milles analüüsitakse paindlikkusvajaduste riiklikke hinnanguid ja antakse soovitusi piiriülese tähtsusega küsimuste kohta seoses reguleerivate asutuste järeldestega vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 19e lõikele 6.“

Artikkel 5

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub [xxx] päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Strasbourgis,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

FINANTSSELGITUS – AMETID

- 1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK**
 - 1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus**
 - 1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad**
 - 1.3. Ettepanek/algatus käsitleb**
 - 1.4. Eesmärgid**
 - 1.4.1. Üldeesmärgid
 - 1.4.2. Erieesmärgid
 - 1.4.3. Oodatavad tulemused ja mõju
 - 1.4.4. Tulemusnäitajad
 - 1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused**
 - 1.5.1. Lühiki- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava
 - 1.5.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.
 - 1.5.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid
 - 1.5.4. Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega
 - 1.5.5. Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang
 - 1.6. Ettepaneku/algatuse kestus ja finantsmõju**
 - 1.7. Ettenähtud eelarve täitmise viisid**
- 2. HALDUSMEETMED**
 - 2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid**
 - 2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)**
 - 2.2.1. Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus
 - 2.2.2. Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta
 - 2.2.3. Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).
 - 2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed**
- 3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU**
 - 3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub**
 - 3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele**

- 3.2.1. *Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade*
- 3.2.2. *Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund*
- 3.2.3. *Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade*
 - 3.2.3.1. *Hinnanguline personalivajadus*
- 3.2.4. *Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga*
- 3.2.5. *Kolmandate isikute rahaline osalus*
- 3.3. **Hinnanguline mõju tuludele**

FINANTSSELGITUS – AMETID

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL), millega muudetakse määrust (EL) 2019/943, direktiivi (EL) 2019/944, direktiivi (EL) 2018/2001 ja määrust (EL) 2019/942, et täiustada ELi elektrituru korraldust.

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

Poliitikavaldkond: energeetika

Tegevus: Euroopa roheline kokkulepe

1.3. Ettepanek käsitleb

☒ uut meetet

☐ uut meetet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest²⁹

☒ olemasoleva meetme pikendamist

☐ ühe või mitme meetme ühendamist teise või uue meetmega

1.4. Eesmärgid

1.4.1. Üldeesmärgid

Vt seletuskiri.

1.4.2. Erieesmärgid

Järgmised erieesmärgid keskenduvad nendele, mida käsitletakse sätetes, mis nõuavad lisavahendeid Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (ACER) ja energeetika peadirektoraadile.

Erieesmärk nr 1

Forvardturgude soodustamine. Uute forvardturu kauplemispunktide määratlemine.

Erieesmärk nr 2

Paindlikkuslahenduste, eelkõige tarbimiskaja hõlbustamine.

Erieesmärk nr 3

²⁹

Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

Tarnijate riskimaandamise ja õiglaste eeskirjade tagamine viimasena vastutava tarnija suhtes.
Tarbijatele energia jagamise õiguse andmine.

1.4.3. Oodatavad tulemused ja mõju

Märkige, milline peaks olema ettepaneku/algatuse oodatav mõju toetusesaajatele/sihtrühmale.

Lisavahendid võimaldavad ACERil ja energeetika peadirektoraadil täita ülesandeid, mis on vajalikud neile ELi õigusaktidega antud volituste täitmiseks kooskõlas käesoleva ettepaneku nõuetega.

1.4.4. Tulemusnäitajad

Märkige, milliste näitajate abil jälgitakse edusamme ja saavutusi.

Algatuse edusammude ja saavutuste jälgimise kohta vt seletuskiri.

- a) Effectiveness and timeliness: indicators should allow to monitor performance by providing information on progress on a regular basis and on achievements along the programming period.
- b) Efficiency: processes should be optimised for collection and processing of data, avoiding unnecessary or duplicative requests for information.
- c) Relevance of the indicators and the need to limit the associated administrative burden.
- d) Clarity: indicators should be delivered in a clear and understandable form, with supporting metadata and in a form that facilitates proper interpretation and meaningful communication.

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Järgmises hinnangus, niivõrd kui see puudutab ACERit, võetakse arvesse 2023. aasta ressursivajaduste hinnanguid võrdlusülesannete täitmiseks, mille sõltumatu konsultant tegi kindlaks 2020/2021. aastal.

Erieesmärk nr 1. Uute forvardturu kauplemispunktide määratlemine (artikkel 9)

Lisatakse uus säte, millega nõutakse, et Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik (ENTSO-E) esitaks ACERile ettepaneku virtuaalkeskuste loomiseks forvardturu jaoks. Kuue kuu jooksul kiidab ACER selle heaks või muudab seda. Pärast selliste virtuaalkeskuste rajamist võib eeldada, et ACER peab jätkama nende jälgimist. ACERi ülesandeks on ka tagada, et ühtne jaotamiskeskus vastab ELi õigusaktide nõuetele.

ACER

Sellise kauplemispunkti ülesehitus on äärmiselt oluline selleks, et kauplemispunkt saaks kaasata forvardturu likviidsust ja asendada piirkondlikke tooteid. Pakkumispriirkonnast

kauplemispunkti liikumise mudel kujutab endast olulist paradigma muutust võrreldes olemasoleva ülesehitusega. Eelkõige tuleb täita järgmisi uusi ülesandeid.

Forvardkauplemispunktide (vähemalt koordineeritud võimsusarvutuse alad Core ja Nordic, potentsiaalselt muud) hinnakujunduse kavandamine (sealhulgas üksikasjalikud uuringud) ning teema uue metoodika heakskiitmine.

Pakutavate pikaajaliste ülekandeõigustega toodete kavandamine, sealhulgas üksikasjalikud uuringud (geograafiline ulatus ja kavandamine).

Võimalikud otsused riskimaandamise võimaluste kohta, mis tulenevad uutest nõuetest riikide reguleerivate asutuste laienenud tegevuse tõttu.

Uue kauplemispunkti kavandamisega seotud järelevalvetegevus (pikaajaliste ülekandeõiguste mahud, kauplemispunkti likviidsus, pikaajaliste ülekandeõiguste väärtuse hindamine jne).

Võttes arvesse forvardturgude kasvavat olulisust, on virtuaalkeskuste ja ühtse jaotamiskeskonnaga seotud tööks vaja hinnanguliselt vähemalt ühte täistööajale taandatud töötajat.

Energeetika peadirektoraat

Võttes arvesse, et forwardturud muutuvad olulisemaks ja täiendavad, kuid ei asenda elektriturge lühema aja jooksul (järgmise päeva, päevasisesed, tasakaalustamisturud), suurendab uute sätete nõuetekohase rakendamise tagamine energeetika peadirektoraadi töökoormust hinnanguliselt kokku ühe täistööajale taandatud töötaja võrra.

Erieesmärk nr 2. Paindlikkuslahenduste, eelkõige tarbimiskaja hõlbustamine

Iga kahe aasta järel hindab iga liikmesriigi reguleeriv asutus elektrisüsteemi paindlikkusvajadust ja koostab selle kohta aruande, mis põhineb võrguettevõtja andmetel ja analüüsidel. ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus koordineerivad võrguettevõtjaid seoses kõnealuste andmete ja analüüsides. Selleks teevad ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjad ettepaneku metoodika kohta. Kuue kuu jooksul kiidab ACER selle heaks või muudab seda. Reguleerivad asutused esitavad ACERile oma riiklikud hinnangud. Seejärel esitab ACER 12 kuu jooksul aruande.

Liikmesriigid seavad tarbimiskaja riikliku eesmärgi ning lisavad selle oma riiklikesse energia- ja kliimakavadesse. Reservvõimsuse mehhanismi kohaldavad liikmesriigid võtavad tarbimiskaja arvesse reservvõimsuse mehhanismi kavandamisel. Muudes sätetes on määratud, millal võib rahalist toetust anda paindlikkuse toetuskavadele, ja selliste kavade koostamise põhimõtted.

Selle erieesmärgiga on seotud ka uued sätted, mis käsitlevad tippnõudluse vähendamise tooteid ja mõõteseadmete andmete kasutamist.

ACER

ACERi töökoormus paindlikkusvajaduste andmete ja analüüsi metoodika heakskiitmiseks või muutmiseks on eeldatavasti sarnane sellega, mis on seotud ENTSO-E Euroopa ressursside piisavuse hindamise metoodika kavandi muutmise heakskiitmise, mistõttu on vaja 0,75 täistööajale taandatud töötajat. ACERi töökoormus paindlikkuse aruande koostamisel iga kahe aasta järel on eeldatavasti sarnane määruse (EL) 2019/943 artikli 18 lõike 9 kohase ülekande- ja jaotustariifide arvestamise metoodikaid käsitleva parimate tavade aruandega, mis eeldab 0,5 täistööajale taandatud töötajat. Eeldada võib täiendavat töökoormust, sest paindlikkuslahenduste hõlbustamine mõjutab ressursside piisavuse hindamist; ACERi töökoormus seoses Euroopa ressursside piisavuse hindamisega tõenäoliselt suureneb. Kui ENTSO-E või ELi jaotusvõrguettevõtjad ei täida oma kohustusi, mis tulenevad liidu õigusest, võib ACERil olla vaja nõuda teavet määruse (EL) 2019/942 artikli 3 lõike 2 kohase otsusega või ACERil koos riigi reguleerivate asutustega võib olla vaja võtta meetmeid vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikli 4 lõigetele 6–8. Seepärast on erieesmärgi 2 rakendamiseks hinnanguliselt vaja kokku kahte täistööajale taandatud töötajat.

Energeetika peadirektoraat

Erieesmärgiga nr 2 muudetakse reservvõimsuse mehhanismide (nii nõutav eelnev rakenduskava kui ka riigiabi menetlus) hindamine komisjoni poolt keerukamaks. Peale selle annavad liikmesriigid riikliku energia- ja kliimakava raames aru tarbimiskaja riiklikest eesmärkidest ning seda teavet peab komisjon töötleva. Seepärast suureneb energeetika peadirektoraadi töökoormus hinnanguliselt kokku ühe täistööajale taandatud töötaja võrra.

Erieesmärk nr 3. Tarnijate riskimaandamise ja õiglaste eeskirjade tagamine viimasena vastutava tarnija suhtes. Tarbijatele energia jagamise õiguse andmine

ACER

Ei kohaldata.

Energeetika peadirektoraat

Erieesmärk nr 3 sisaldab elektridirektiivi uusi nõudeid, mille nõuetekohast ülevõtmist ja rakendamist liikmesriikides peab komisjon jälgima. Võttes arvesse, et see puudutab otseselt tarbijaid, võib see kaasa tuua märkimisväärse arvu kaebusi, kirju jne. Seetõttu suureneb energeetika peadirektoraadi töökoormus hinnanguliselt kokku ühe täistööajale taandatud töötaja võrra.

Üldkulud

ACER

Eespool kirjeldatud täiendavate täistööajale taandatud töötajate arvud ei sisalda halduspersonali. Veel üks täistööajale taandatud töötaja, eelistatavalt AST palgaastmega, kes asendab korporatiivteenuste osakonna ajutisi töötajaid. Energeetika peadirektoraat

Ei kohaldata.

- 1.5.2. *ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.*

Vt seletuskiri.

- 1.5.3. *Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid*

Varasemate seadusandlike ettepanekutega saadud kogemused on näidanud, et ACERi personalivajadusi on lihtne alahinnata. Et vältida 2009. aastal vastu võetud kolmanda energiapaketi saadud kogemuste kordumist, kui personalivajaduse alahindamine tõi kaasa struktuurse personalipuuduse (mida lahendati põhjalikult alles alates ELi 2022. aasta eelarvest), hinnatakse käesoleva ettepaneku puhul personalivajadust mitmeks tulevaseks aastaks.

- 1.5.4. *Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega*

See algatus on Euroopa rohelise kokkuleppe osana lisatud komisjoni 2023. aasta tööprogrammi.

- 1.5.5. *Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang*

Täistööajale taandatud töötajaid on vaja lisaülesannete täitmiseks, samal ajal kui olemasolevad ülesanded lähitulevikus ei vähene.

1.6. Ettepaneku/algatuse kestus ja finantsmõju

☐ Piiratud kestusega

☐ ettepanek/algatus hõlmab ajavahemikku [PP/KK]AAAA–[PP/KK]AAAA

☐ finantsmõju avaldub ajavahemikul AAAA–AAAA

☒ Piiramatu kestusega

Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA, millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.7. Ettenähtud eelarve täitmise viisid³⁰

☒ Otsene eelarve täitmine komisjoni poolt

☐ rakendusametite kaudu

☐ Jagatud eelarve täitmine koostöös liikmesriikidega

☒ Kaudne eelarve täitmine, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

☐ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (nimetage);

☐ Euroopa Investeeringisjangale ja Euroopa Investeeringisfondile;

☒ artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;

☐ avalik-õiguslikele asutustele;

☐ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, sel määral, mil neile antakse piisavad finantstagatised;

☐ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kellele antakse piisavad finantstagatised;

☐ asutustele või isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ühise välis- ja julgeolekupoliitika erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis.

Märkused

³⁰ Eelarve täitmise viise koos viidetega finantsmäärusele on selgitatud BUDGpedia veebisaidil <https://myintracomm.ec.europa.eu/corp/budget/financial-rules/budget-implementation/Pages/implementation-methods.aspx>

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

Märkige sagedus ja tingimused.

Kooskõlas oma finantsmäärusega peab ACER oma programmidokumendi raames esitama iga-aastase tööprogrammi, mis sisaldab iga tegevuse kohta nii rahaliste vahendite kui ka inimressurssidega seotud üksikasju.

ACER esitab energeetika peadirektoraadile kuuaruande eelarve täitmise kohta, sealhulgas kulukohustuste ja maksete kohta eelarvejaotiste kaupa ning vabade ametikohtade määra kohta töötajate liikide kaupa.

Peale selle on energeetika peadirektoraat otseselt esindatud ACERi juhtorganites. Haldusnõukogus olevate esindajate kaudu teavitatakse energeetika peadirektoraati eelarve kasutamisest ja ametikohtade loetelust selle igal aasta jooksul toimuval koosolekul.

Kooskõlas finantseeskirjadega kohaldatakse ACERi suhtes haldusnõukogu ja iga-aastase tegevusaruande kaudu ka iga-aastaseid nõudeid esitada aruanded tegevuse ja vahendite kasutamise kohta.

Energeetika peadirektoraadi otse täidetavate ülesannete puhul järgitakse komisjonis ja rakendusametites rakendatavat iga-aastast kavandamist ja järelevalvet tsükli, sealhulgas esitatakse tulemused energeetika peadirektoraadi iga-aastases tegevusaruandes.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus*

Kuigi ACER peab arendama uusi eksperditeadmisi, on siiski kõige kulutõhusam määrata käesoleva ettepaneku kohased uued ülesanded olemasolevale ametile, mis juba täidab sarnaseid ülesandeid.

Energeetika peadirektoraat töötas oma suhete haldamiseks ACERiga välja kontrollistrateegia, mis on osa komisjoni 2017. aasta sisekontrolliraamistikust. ACER vaatas oma sisekontrolliraamistiku läbi ja võttis selle vastu 2018. aasta detsembris.

2.2.2. *Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta*

Peamine risk on vale hinnang käesoleva ettepanekuga kaasneva töökoormuse kohta, sest ettepanekus nähakse ette uued ülesanded. Selle riskiga tuleb tegeleda, sest kogemused on näidanud, et kui esialgses ettepanekus ei ole lisavahendite vajadust arvesse võetud, on väga raske seda olukorda hiljem parandada.

Kõnealust riski leevendab see, et ettepanek sisaldab mitut uut ülesannet, sest kuigi mõne tulevase ülesande töökoormust võidakse alahinnata, võidakse teisi ülehinnata, mis võimaldab võimalikke tulevasi ümberpaigutusi.

2.2.3. Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).

Eeldatakse, et ACERi olemasolevatele volitustele lisaülesannete määramine ei too ACERis kaasa täiendavaid erikontrolle, mistõttu kontrollikulude ja hallatavate vahendite väärtuse suhe jääb muutumatuks.

Samuti ei too lisakontrolle ega kontrollikulude suhte muutumist kaasa energeetika peadirektoraadile antud ülesanded.

2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed

Nimetage rakendatavad või kavandatud ennetus- ja kaitsemeetmed, nt pettustevastase võitluse strateegias esitatud meetmed.

ACER kohaldab kooskõlas komisjoni lähenemisviisiga ELi detsentraliseeritud asutuste pettustevastaseid põhimõtteid.

2019. aasta märtsis võttis ACER vastu uue pettustevastase strateegia, millega tunnistati kehtetuks ACERi haldusnõukogu otsus 13/2014. Uus kolmeaastane strateegia põhineb järgmistel elementidel: iga-aastane riskihindamine, huvide konfliktide ennetamine ja haldamine, rikkumisest teatamise sise-eeskirjad, tundlike ülesannete haldamise põhimõtted ja kord ning eetika ja ausameelsusega seotud meetmed.

Energeetika peadirektoraat võttis samuti 2020. aastal vastu läbivaadatud pettustevastase võitluse strateegia. Energeetika peadirektoraadi pettustevastase võitluse strateegia põhineb komisjoni pettustevastase võitluse strateegial ja konkreetset riskihindamisel, mis tehti asutuse sees, et selgitada välja pettuste suhtes kõige haavatavamad valdkonnad, juba kehtestatud kontrollid ning meetmed, mis on vajalikud, et parandada energeetika peadirektoraadi suutlikkust pettusi ennetada, avastada ja kõrvaldada.

Nii ACERi määrus kui ka riigihangete suhtes kohaldatavad lepingusätted tagavad, et auditeid ja kohapealseid kontrolle saavad teha komisjoni talitused, sealhulgas Euroopa Pettustevastane Amet, kasutades Pettustevastase Ameti soovitatud standardsätteid.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub

Olemasolevad eelarveread

Järjestage mitmeaastase finantsraamistiku rubriigiti ja iga rubriigi sees eelarveridade kaupa

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud/liigendamata ³¹	EFTA riigid ³²	kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid ³³	muud kolmandad riigid	muu sihtotstarbeline tulu
02	02 10 06 ja ITERi eelarverida	Liigendatud/liigendamata	JAH/EI	JAH/EI	JAH/EI	JAH/EI

Uued eelarveread, mille loomist taotletakse

Järjestage mitmeaastase finantsraamistiku rubriigiti ja iga rubriigi sees eelarveridade kaupa

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud/liigendamata	EFTA riigid	kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid	muud kolmandad riigid	muu sihtotstarbeline tulu
	[XX.YY.YY.YY]		JAH/EI	JAH/EI	JAH/EI	JAH/EI

³¹ Liigendatud = Liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.

³² EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.

³³ Kandidaatriigid ja vajaduse korral Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaadid.

3.2. Hinnanguline mõju kuludele

3.2.1. Hinnanguline mõju kuludele – ülevaade

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	01	Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond
---	----	--

ACER			Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)			KOKKU
Jaotis 1	Kulukohustused	(1)	0,684	0,684	0,684	0,684				2,736
	Maksed	(2)	0,684	0,684	0,684	0,684				2,736
Jaotis 2	Kulukohustused	(1a)								
	Maksed	(2a)								
Jaotis 3	Kulukohustused	(3a)								
	Maksed	(3b)								
ACERi assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	= 1 + 1a + 3a	0,684	0,684	0,684	0,684				2,736
	Maksed	=2 + 2a + 3b	0,684	0,684	0,684	0,684				2,736

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	„Halduskulud“
---	----------	---------------

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)			KOKKU
DG: ENER									
○ Personalikulud		0,513	0,513	0,513	0,513				2,052
○ Muud halduskulud									
DG ENER KOKKU	Assigneeringud	0,513	0,513	0,513	0,513				2,052

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7³⁴ assigneeringud KOKKU	(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)	0,513	0,513	0,513	0,513				2,052
--	--	-------	-------	-------	-------	--	--	--	-------

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)			KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIKIDE 1–7 assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	1,197	1,197	1,197	1,197				4,788
	Maksed	1,197	1,197	1,197	1,197				4,788

³⁴

Personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba andnud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

3.2.2. Hinnanguline mõju [asutuse] assigneeringutele

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua tegevusassigneeringute kasutamist
- ☐ Ettepanek/algatus nõuab tegevusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

summad miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Märkige eesmärgid ja väljundid			Aasta N		Aasta N + 1		Aasta N + 2		Aasta N + 3		Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)						KOKKU	
	VÄLJUNDID																	
	Väljundi liik ³⁵	Keskmine kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Väljundite arv kokku	Kulud kokku
↓																		
ERIEESMÄRK nr 1 ³⁶ ...																		
- Väljund																		
- Väljund																		
- Väljund																		
Erieesmärk nr 1 kokku																		
ERIEESMÄRK nr 2 ...																		
- Väljund																		
Erieesmärk nr 2 kokku																		
KULUD KOKKU																		

Kui see on asjakohane, kajastavad summad ametile antava liidu toetuse ja ameti muude tulude (lõivud ja tasud) summat.

³⁵

Väljunditena käsitatakse tarnitavaid tooteid ja osutavaid teenuseid (nt rahastatud üliõpilasvahetuste arv, ehitatud teede pikkus kilomeetrites jms).

³⁶

Vastavalt punktile 1.4.2 „Erieesmärgid“.

3.2.3. Hinnanguline mõju ACERi inimressurssidele

3.2.3.1. Ülevaade

☐ Ettepanek/algatus ei nõua haldusassigneeringute kasutamist

☒ Ettepanek/algatus nõuab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma). Kui see on asjakohane, kajastavad summad ametile antava liidu toetuse ja ameti muude tulude (lõivud ja tasud) summat.

	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
--	---------------	---------------	---------------	---------------	-------

Ajutised teenistujad (AD palgaastmed)	0,513	0,513	0,513	0,513	2,052
Ajutised teenistujad (AST palgaastmed)	0,171	0,171	0,171	0,171	0,684
Ajutised teenistujad (AST/SC palgaastmed)					
Lepingulised töötajad					
Riikide lähetatud ekspertid					

KOKKU	0,684	0,684	0,684	0,684	2,736
--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Personalivajadus (täistööajale taandatud töötajad)

	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
--	---------------	---------------	---------------	---------------	-------

Ajutised teenistujad (AD palgaastmed)	3	3	3	3	3
Ajutised teenistujad (AST palgaastmed)	1	1	1	1	1
Ajutised teenistujad (AST/SC palgaastmed)					
Lepingulised töötajad					
Riikide lähetatud ekspertid					

KOKKU	4	4	4	4	4
-------	---	---	---	---	---

Täistööajale taandatud töötajate kavandatav töölevõtmise kuupäev on 1. jaanuar 2024.

3.2.3.2. Vastutava peadirektoraadi hinnanguline personalivajadus

☐ Ettepanek/algatus ei nõua personali kasutamist

☒ Ettepanek/algatus nõuab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Hinnanguline väärtus täisarvuna (või kuni ühe komakohaga)

	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)		
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)							
20 01 02 01 ja 20 01 02 02 (peakorteris ja komisjoni esindustes)	3	3	3	3			
20 01 02 03 (delegatsioonides)							
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)							
10 01 05 01 (otsene teadustegevus)							
○ Koosseisuväline personal (täistööajale taandatud töötajad)³⁷							
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud)							
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud ja noored spetsialistid delegatsioonides)							
Eelarvere ad (täpsustad a) ³⁸	- peakorteris ³⁹						
	- delegatsioonides						
01 01 01 02 (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud kaudse teadustegevuse							

³⁷ Lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud, noored spetsialistid delegatsioonides.

³⁸ Tegevusassigneeringutest rahastatavate koosseisuväliste töötajate ülempiir (endised BA read).

³⁹ Peamiselt ELi ühtekuuluvuspoliitika fondide, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) puhul.

valdkonnas)							
10 01 05 02 (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud otsese teadustegevuse valdkonnas)							
Muud eelarveread (täpsustage)							
KOKKU	3	3	3	3			

Personalivajadused kaetakse juba meedet haldavate peadirektoraadi töötajatega ja/või töötajate peadirektoraadisisesel ümberpaigutamisel. Vajaduse korral võidakse personali täiendada iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades olemasolevate eelarvepiirangutega.

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Kolme täistööajale taandatud lisatöötajat on vaja järgmiste lisaülesannete täitmiseks. • Tagada uute sätete nõuetekohane rakendamine. • Peale selle annavad liikmesriigid riikliku energia- ja kliimakava raames aru tarbimiskaja riiklikest eesmärkidest. Seda teavet peab töötleva komisjon. • Jälgida elektridirektiivi uute nõuete nõuetekohast ülevõtmist ja rakendamist liikmesriikides. Võttes arvesse, et see puudutab otseselt tarbijaid, võib see kaasa tuua märkimisväärse arvu kaebusi, kirju jne.
Koosseisuvälised töötajad	Ei kohaldata

3.2.4. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

☐ Ettepanek/algatus on kooskõlas kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga.

☒ Ettepanekuga/algatusega kaasneb mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi ümberplaneerimine.

Algatus on ajendatud praegusest energiakriisist ja seetõttu ei võetud seda mitmeaastase finantsraamistiku rubriikide arvutamisel arvesse. Kuna see konkreetne algatus on uus, tuleb ümber planeerida nii ACERile antava toetuse eelarverida kui ka eelarverida, millega toetatakse energeetika peadirektoraadis tehtavat lisatööd. Käesolevas finantssselgituses kirjeldatud mõju ACERi eelarvele tasakaalustab ITERi eelarverea kavandatud kulude kompenseeriv vähendamine.

--

☐ Ettepanek/algatus eeldab paindlikkusinstrumendi kohaldamist või mitmeaastase finantsraamistiku muutmist⁴⁰.

Selgitage, mis on vajalik, märkides asjaomased rubriigid, eelarveread ja summad.

3.2.5. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus ei hõlma kolmandate isikute poolset kaasrahastamist.

Ettepanek/algatus hõlmab kaasrahastamist, mille hinnanguline summa on järgmine:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	Aasta N	Aasta N + 1	Aasta N + 2	Aasta N + 3	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)			Kokku
Nimetage kaasrahastav asutus								
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU								

⁴⁰

Vt nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määruse (EL, Euratom) nr 2093/2020 (millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027) artiklid 12 ja 13.

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

☒ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele.

☐ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:

☐ omavahenditele

☐ muudele tuludele

palun märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu ☐

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida	Jooksval eelarveaastal kättesaadavad assigneeringud	Ettepaneku/algatuse mõju ⁴¹						
		Aasta N	Aasta N + 1	Aasta N + 2	Aasta N + 3	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)		
Artikkel								

Mitmesuguste sihtotstarbeliste tulude puhul täpsustage, milliseid kulude eelarveridasid ettepanek mõjutab.

Täpsustage tuludele avalduva mõju arvutamise meetod.

⁴¹ Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral tuleb märkida netosummad, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.